Nikolaus Lenau ‡ Faust

Bibliotek 1800

Nikolaus Lenau

Faust

eBibliotek 1800

2026

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Nikolaus Lenau: *Faust* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Nikolaus Lenau: *Faust* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.*

Udgiverens note

Nærværende udgave af Lenaus *Faust* bygger på den dansk-norske digter og forfatter Andreas Munchs oversættelse fra 1883 – den eneste foreliggende på dansk. Jeg har moderniseret retskrivningen, men af hensyn til rim og rytmer har det i en række tilfælde været nødvendigt at bevare de gamle danske ord og bøjningsformer.

Andreas Munch skriver i øvrigt om sin oversættelse:

"Her foreligger nu resultatet af mit arbejde, der ikke har været let, da Lenaus svulmende lyrik og ofte filosofisk dunkle diktion kun tilnærmelsesvis lader sig gengive i vor mere jævne sprogtone. Jeg har tilladt mig at udelade afsnittet *Die Lection*, med det dertil hørende *Das Lied*, fordi disse stykker forekommer mig at være lidet poetiske, står udenfor digtcyklens hele gang, og for meget røber tidsmærket, idet de sikkert af Lenau kun er indsat som en satire over det Metternichske statssystem, som dengang bogen udkom søgte at kvæle alt ånds- og frihedsliv i Østrig."

Forsiden gengiver titelbladet fra den originale danske udgave, og forestiller det gamle tårn i lægen og digteren Justinus Kerners have i Weinsberg, hvori Lenau skrev sin Faust og som derfor siden kaldes *Fausttårnet*.

/Kim N. Jensen

Morgenvandringen

Et skyhøjt bjerg i morgenlysets glød
der flammer op fra østen klar og rød,
en dristig vandrer, der mod toppen går,
fra klippe og til klippe vinger får.
Hvad vil du, Faust, på disse bjergetinder?
Tror du at tvivl, at tåge der bortsvinder?
Afgrundens dunst vil efter dig sig snige,
selv der vil tvivl ej fra din pande vige.
Glæd dig ved Solens glans, den klare, vante,
og fryd dig ved dens barn, den stille plante,
ved alpelærken, som sig ensom svinger,
ved snefjeldstind, som sig mod himlen tvinger.
Lad fjeldluft gennembæve fro dit hjerte
og vejre bort al uretfærdig smerte,
lad i din sjæl ej flamme-ønsket lue
for skabelsen dens gåde at aftrue.
O, søg dog ej med Gud at sammenfalde
så længe Jorden du dit hjem må kalde!
Et længslens land er denne jord dog kun;
hvad Gud mildt lagde dig i sjælens bund
det får du først i landet, han forjætter,
når blidt dit legem sig til støv afsætter.

Omsonst, omsonst! – Hans spørgen og hans klage
ham uden rast fra fjeld til fjeld må jage.
Alt mangen plante rev han op af grund
og, knapt beset, den smed i svælgets bund,

alt mangen sten han prøved skarpt og længe
for så med lidenskab den bort at slænge,
og mangt insekt han knuste med sin fod,
fordi det ej sin skabning ham oplod.
Nu står han stille, hører klokkeklang
fra dalen op, og fjerne kirkesang,
men klokkekaldet, sangen, – ak, som vinde
de svulme til hans øre – og forsvinde.

Han lytter til de toners klang om fred –
men mørk han taler dybt i svælget ned:
"Hvi bliver jeg med ét så mod i hu?
Hvi griber ukendt kval med ét mig nu?
Jeg føler briste troens sidste bånd
og til mit hjerte går en dunkel ånd.
O, at de toner, som fra dalen klinge
nu som et skrig af nød mig gennemstinge!
Dernede vandrere i ørknen drage,
i kirken som et nødtelt tilflugt tage,
og de forladte råbe længselsfuldt
på føreren, at han skal komme huldt!
Om Eders længsel beder, bander, græder –
den fører kommer ingensteds til Eder!" –
Og videre, og højere, som bedst,
tungsindet driver bjergets mørke gæst
på klipper, hvor hver sti er skjult af frygt,
hvor gemsen selv ej længer springer trygt.
Alt kan hin klang fra dalen ej ham nå.
Men fjerntfra høres tordenskrald at slå –
ved fødderne af spørgeren frembølger

en lejr af skyer, som alt for ham nu dølger,
uvejret ruller, lyner mer og mer –
Men ned i natten råber han og ler:
"Se, tordenskyen er nu oversprungen,
så den forgæves rækker lynildstungen
op mod mig og til dybet vil mig kræve –
så vil jeg mig fra åndenatten hæve."
Da vakler ved hans trin en sten, og ned
imod en afgrund river den ham med –
Dog griber ham en kraftig hånd på stand
og stiller rolig ham på klippens rand.
En dunkel jæger stirrer stum på ham
og straks forsvinder bag en klippekam.

Besøget

Faust og hans famulus Wagner i et anatomisk teater ved et lig.

Faust.

Hvis dette lig nu kunne le, min tro,
det måtte vistnok os med latter møde
fordi vi det beskære og beglo
og ville granske livet hos de døde!
Den plumpe kniv her søger dog forgæves
forladte spor af hvad der flygtigt leves.
Det bange vildt forlængst er svundet, borte –
det satte over Acheron, den sorte,
hvori nu jægeren dets spor må miste.
Jeg vil ej længer her i skoven friste
den tomme jagt, mig synes den en dåre,
som for sit liv en forskers lod vil kåre.

Wagner.

Den stille lod, som vælges af den vise,
mig synes dog helt lykkelig at prise,
og kommer vi ej langt på forsknings sti
alt meget dog af sandhed vide vi.

Faust

Du ved ej mer om livet end et dyr,
trods din anatomi, du stakkels fyr.

Wagner.

I spøger, mester! Må det ej fornøje,
ved dette friske lig her at erfare,
hvorledes alle fine, underbare
smådannelser så skønt sig sammenføje,
hvorledes hvert organ sin dont kan dele
og dog endrægtigt samles i det hele?

Faust.

Lad den kun fryde dig, den dybe viden,
at denne døde, da han end var sund,
sit foder stukket har ind i sin mund
og at han knuste det med tænders biden.
Og til din lykke er det ej opdigtet,
at maven til fordøjelse var pligtet
og at dertil med regelmæssig falden
fra leveren så dryppende kom galden,
at safterne har kredset gennem årer
samt hvad I mere fandt, I forskerdårer!
Den hele visdom strækker ej til dette:
Endogså kun den mindste tvivl at mætte.

Wagner.

Naturen i dens tavshed højt jeg ærer.
Om den mig nok så liden kundskab lærer
så takker jeg den dog af hjertensgrund.
Se disse fine. Lette nerver kun,
hvor de i tusind bundter sig forgrene!
De alle må en evig sjæl dog tjene,

som tænker gennem dem og styrer stærk
vort legems og dets lemmers underværk.

Faust.

Tit, når jeg i de lange forskernætter
ved stille lig her ene så fremfo'r,
og der, hvor nervenettet fint sig fletter,
ivrig forfulgte livets dunkle spor;
når for mit blik sig da oplod med magt
den store nervestammes hele pragt
med sine grene, sine kvistes lund –
da råbte jeg, dumstolt ved sådant fund:
Her ser jeg tydeligt kundskabens træ,
hvorom de gamle bibelbøger tale –
sin barnedrøm har sjælen i dets læ
og slumrer under grenene, de svale,
igennem hvilke Paradisets lufte
sig trænge med de søde, milde dufte
og fugle drager med en liflig sang,
fra andre verdner som en efterklang.
Men knapt er sjælen af sin drøm opvakt,
da griber den en længsel til med magt
at plukke denne søde frugt fra Eden,
og så ulægelig at bryde freden.
Jeg vil, så råbte jeg, den frugt dog nyde,
om guderne end evigt mig forskyde.

Mephistopheles *som rejsende skolast, træder pludselig ind ad døren*.

Ha! Ha! – Hr. anatom, ret nydeligt!
Hint træ fra Paradiset, det forlorne,
har sin fatale rod end tydeligt
I Eders hjerneskal, kan den behorne!

Faust.

Hvo er det, som så silde her jeg ser,
da klokken alt forlængst har midnat slaget,
og som så lydt her ind ad døren ler
og mig at spotte frækt nu har behaget?
Jeg talte om en drøm fra svunden tid,
tabt er med Paradisets drøm så blid
og sandheds træ.

Mephistopheles.

Om ej hvert sagn tillige
som løgn fra gammel tid har blæst herhid.
Tilgiv, jeg tillod mig så sent at stige
herind. Og jeg er læge, kan vel sige,
at mangen kur er lykkets mig ved flid.
Det kan ved nattetid mig altid fryde
menneskets lod med kloge folk at tyde.

Faust.

Menneskets lod! Et ulyksaligt ord!
Jeg føler det i al dets bitterhed.
Fra moders skød og ned i gravens jord
den dunkle tid mig jager blindt afsted,

hin slave af de ubekendte magter.
Den svarer ej et ord på mine fagter,
min banden, min forsagen den foragter,
stum, ligegyldig den mig ikkun trætter,
og støder mig igennem livets nætter.
Her, i mit indre, er en hær af kræfter,
en hær, så egenmægtig, rastløs, hed,
som alt det hemmelige brænder efter,
hvorom min ånd slet intet vil og ved.
Så er jeg spærret ude fra mig selv
og stedse narret kun i tvivlens elv,
en fremmed uden mål og fædreland,
idet jeg svimlende må vakle fort
imellem sjælens afgrund, dyb og sort,
og denne verdens bratte klipperand
på min bevidstheds smalle, vege bred,
så længe hjertets slag end vare ved.

Mephistopheles.

Du græmmes ved, at kræfter i dig skabe
og ej i værkstedet dig lader gabe.
Hvad gør det dig, hvorfra de kræfter stamme
og hvordan de berede livets flamme?
En ånd må være lig en kavalér,
Som får af undersåtter, hvad behøves,
men hvem det ikke lyster, om han ser,
hvorledes deres fædrift, kornavl øves.
Dog, er forgæves forsken dig imod,
hvi roder du da her i lig og blod?

Faust.

Hvo i sit kammer noget har forlagt
han drages stedse did igen med magt,
hvor ofte end han søgte der forgæves.
Således trak mig stedse med bedrag
til lig et hemmeligt forhåbningsdrag –
måske tilsidst dog skatten kunne hæves.
Men nu forbander jeg hver stund, som mig
ved dette stumme ådsel gækket har.

Mephistopheles.

Den videnskab, som nærer sig af lig,
er ikke møjen værd, den ting er klar,
at dermed I besværer Eders næse.

Faust.

O, kunne storme alle tvivl bortblæse!
Hvorfor, hvorfor må i min sjæl dog brænde
uslukket længsel efter at erkende?
Al videnskab er intet. Dog, hvor findes
vel redning fra de tvivl, hvoraf jeg bindes?

Mephistopheles.

Du vakre mand, du rigtigt mig behager!
Så hør da nu en trøst for dine klager:
Din skaber er din fjende, kend det dog,
fordi han grusom dig i natten skabte,
fordi dit angstråb, som i luft sig tabte,
han håner i sin hemmelige krog.

Skal sig din fjende for dig åbenbare,
da må du som en dristig spørger fare
ind i hans gådefuldt forskanste lejr
kun angrebsvis du der kan vinde sejr.
Vil du dig i din fjendes rådslag bringe,
da må du ham ved tappert angreb tvinge,
så han den stumme, stive stilling bryder
og oprørt, endelig hans stemme lyder,
du enten må i dette jordeliv
i fæisk tålmod tumle hen til døden,
hvad heller som en mand dig hæve stiv
og kæk til sandhed trænge gennem brøden.
Den som ej spørger, men kun tror og lyder
og som et kvæg sin lille græsgang nyder,
ham vil fra fodergræsset sandheds væsen
vist aldrig vokse venligt under næsen.
Den evige despot, du kalder Gud,
gav mennesket et gådesvangert bud:
Kun hos forbryderen, som har det såret,
med klarhed bliver det i hjertet skåret.
Har du da mod, om denne pris at vædde –
dette mit ord kan dig fra tvivlen redde.

(Han forsvinder.)

Wagner.

Gud være med os! Hvem var denne mand? –
Hvor blev han af? Mig gruer, sligt at høre,
så jeg min kniv ej mere holde kan.
Han kom og gik igennem lukte døre! –

O, hvilket fjæs! hvor gustent, bittert, koldt!
Hvor skrækkeligt hans blik mig dog ej holdt!
Frist os ej, Himmel! – fri os fra hin anden,
den Onde selv – jeg mener, det var Fanden.

(Han korser sig.)

Forskrivningen

Dybt i en urskovs aldrig brudte nat
sad Faustus på en mosgroet, rådden stamme,
hans ånd vildt graved' efter sandheds flamme
I labyrintisk tankesvælg nedsat.
Hans øjne lukkede – hans hænder lægge
sig pressende om panden, som i krampe,
som vil de hjælpe ånden i dens kampe
og trykke ind hans fængsels knokkelvægge.
Så sad den dumpe forsker mangen stund
bedøvet stedse mer af tvivlens kvaler
og over ham de gamle eges lund
betænkelig med stille susen taler.
Nu springer pludseligt han fra sit sæde.
Hans blik igennemstirrer skovens nat
og skyder lynglimt ud af trods og vrede,
og så han råber ind i tykke krat:
"Så tal, så tal, fordømte suse-flod!
Sig, hvad er død? Hvad holder mig i live?
Jeg ved det ej – min ånd vil svar vel give
dog straks den drukner i mit varme blod.
I træer hefter ved den moders bryst
hvoraf fremvælder alle gåders dyst,
med Eders rod I lytte dybt i grund,
men derfra bringer I ej noget fund.
Stå I bladsmykkede, er Eders susen
en dum behagelig tilsammenplapren,

ved vintertid mig bliver Eders brusen
og grenes knagen kun en åndløs klapren
når Eders vækst i luften op sig strækker
da Eders stille lyst mit hjerte gækker,
i gren og krone, barkens rift og knubber,
i Eders blomstren, tørren hen som gubber,
på mange måder, alt som tiden skrider,
det gamle gådekram I mig udvider.
Alt kreatur er stumt og uden ord,
det viser og opsluger sandheds spor.
Den hulde flygtning selv, den dagsky, bange,
som rører let kun jorden i sin svæven,
ham kan ej stene, kan ej planter fange
og ej krystallers form, ej cellevæven.
Hos dyret kun en nar sin tvivl formerer,
det æder, vokser, avler og kreperer.
Jeg kan ej fra den hede trang mig vende
til urånden, den skabende, at kende,
mit indre væsen derpå jeg kun satte
at kunne i min sidste rod mig fatte.
Dog er det nægtet. Længsel bliver had
fordi jeg ej kan skranken splitte ad,
en rædsom tvespalt er det for mig vorden,
når i mit indre raser spørgsmåls torden
og udenfor mig hersker dødningsstilhed,
en evig vilje uden svar og mildhed.

En munk *træder frem af skovens dunkelhed*.
Forlang af kreaturet ikke svar!

For al din kundskabstørst det intet har. –
Hvortil dit oprør og din bitre vrede?
Den høres kun, som spørger ved at bede.
Din tordnen svinder som cikadens snerren
forbi den store nådemagt hos Herren.
Hvis du den hellige vil skue, kende,
da må hans lys først i din sjæl sig tænde.
Alene ved *hans* kraft kan du ham tænke.
O, måtte den til dig sig nådig sænke!

Faust.

Når den anskuede han er
og øje, lys, på engang der,
så ser han kun sit eget Jeg,
her i mit hus, jeg ham dog ej.
Det er forvirret ynk at bede –
jeg kæk vil overfor ham træde.
Den viden kun min lyst er blevet
som min er, og fra ham løsrevet.
Jeg altid som mig selv mig føle vil
og aldrig fra min faste murkreds lade
mig skylle bort af helligbølgens spil
som dug, der sitrede på breddens blade.

Munken.

Alene ved hans kraft kan du ham finde,
derfor du må med kirken dig forbinde.

Faust.

Hvor tør du, munk, med præken til mig komme?
Jeg kender, hader Eder længst, I fromme!
Vil du dit bælte om mit hoved kaste
som slyngen, der et oprørsk føl skal baste?
Jeg ler ad dig og spotter ganske mægtig
den gamle Babels skøge, styg og prægtig.

Munken.

Til kirken, arme verdensbarn, du vende
tilbage, så hun moderlig kan sende
dig trøst for alle tvivlens bitre tårer,
for den forladthed, hvormed selv du sårer
dit hjerte, mens du dog, fast ubevidst,
om hjælp må skrige til din herre hist.
O, vend da hjem til troens menighed!
Lad hjertet læges af dens enighed –
omkring dig står den broderlige skare
og vil beskytte dig mod fjendtlig fare,
i viet samfund vil da Herrens ånd
forløse dig ved kærlighedens hånd.

Faust.

Afmægtig og elendig er den skare,
når alle i den er for visdom bare.
Den kundskab, som mig enkelte forties,
af mange skulle jeg i den indvies?
Til kirken, mener du, jeg flygte skal?
Ej, venter Gud da som en markedssanger

vel med sin røst, til fuld er kroens hal?
Munk – pak dig bort – din snak mig ikke fanger.

(Igen alene.)

Er denne verden mon tilblevet
derved, at Gud er fra sig selv løsrevet?
Er alt guddommeligt fra Gud affaldet
for atter imod Gud at føle kaldet?
Er fra en dunkel anens grunde
fra først af det guddommelige vakt
hvori gudsspiren sove kunne
og steg det til en åndemagt?
Så at naturen i dens elskov, had,
har Gud fremdrevet som et blomsterblad?
Ved dette spørgsmål verden hænger –
omsonst jeg til dets bund dog trænger.
Alvorligt er det spørgsmåls bud
om verden med dens krig og fred
skal kaldes et Herop? Herned? –
Men hvis det nu var et "Herud"?
Guds fulde strømning, overskud,
som aldrig til sin kilde går tilbage,
og aldrig dog kan ende tage?
Om nu alt liv er en forøden
af hin den grænseløse rige,
som aldrig ved af tab at sige,
men lader alt forgå i døden
blot som et spil, alt længst forglemt?
Hvor underligt jeg bliver stemt

går jeg en kirkegård forbi
og ser ligstenene deri
og tænker på det vekselspil,
som med de her forglemte er bedrevet.
Det er, som nærmed jeg mig til
et ensomt værtshus, tomt, forladt,
og hvor på bordet, i den stille nat,
kun et spil kort er end tilbageblevet.

Hvad er det så? Man meget taler
om håbløs elskov, om dens kvaler,
hvorledes den til støv et hjerte maler.
Jeg denne kærlighed har aldrig kendt,
for jordisk viv har ej mit hjerte brændt,
jeg spildte ej min tid på dumme tøse.
Men den ulykkeligste, mest håbløse
elskov til sandhed er mit hjertes kval.
Der falder intet Ja fra Himlens sal
til al min længsel, al min kærlighed –
så råber jeg da nu til Helved ned!"

Faust talte ud det rædselsfulde ord,
rev fra sit bryst en bog, og væk den fo'r.
I dens sted griber han med hånligt mod
en rulle fra en skrifthob ved sin fod,
og en besværgelse han deraf læser,
så skovens hår af rædsel sig opblæser.
Han ser sig om i skovens rum, det tomme,
om ej den grufuldt ventede vil komme?
Hvad knitrer hist bag hin ældgamle stamme

af stormen brudt? Hvad er det for en flamme?
Ham er det! – Frem bag træets mos og tue
med sine øjnes helvedmørke lue
ser Djævelen på Faust, tilrede med
at tjene ham her i hans ensomhed.

Mephistopheles.

Faust, kender du den medicus,
som hos et lig, ved midnatsvagt,
dig overrasked i dit hus
og dig et trøstens ord har bragt?
Faust, kender du mig, jægeren,
der på hint bjerg dig som en ven
greb med sin stærke hånd, da du
var gledet ned mod dybets gru
og lod dig stå forbløffet, bleg,
mens bag en klippeblok han veg?

Faust.

Jeg kender dig, men tak ej har –
mig var det bedre, om jeg sunket var.

Mephistopheles.

Den lidenskab behaged mig
som højt op over lyn og storm
fra fjeld til fjeld da hæved dig
alt efter sten og blomst og orm,
hvordan den slog i flamme ud
for hin din gådefulde brud,

som aldrig end dit øje så –
hvordan du først dig klamred på
hver sten og isvæg uden støtte,
så dine hænder reves, blødte,
og med dit blod du ville klæbe
dig til hver kant, for op at stræbe.
Mig hued vel så hed en tørst;
ja, ven, jeg nu tilstår dig først,
at den, der så med døden vædder,
er værd at Djævelen ham redder.
Se, end din hånd er revet blodig
af isen, som du fatted modig –
med dette blod besegler du
det forbund, som vi slutter nu,
da vinder du, så klar som glas,
din brud, den hulde Veritas.
Dog har du noget i hin hæk
som bort må, eller jeg må væk.
Hvi stirrer du så på hin bog,
som med en ed du fra dig jog?
Hvad bag hint træ mit forbud sendte,
hvortil du lytted, denne knitren,
var af en ild, som jeg antændte,
den lyster mod hin bog med sitren –
o, kast den deri nu på stand
med alle sange, alle bønner,
alle dens fabler, himmelsønner –
det give vil en lystig brand.

Faust.

Har skriften og jeg kastet hen –
den hænger ved mit hjerte end.
Dens linjer, der mig før så kære vare,
jeg hører vinden nu at gennemfare
den vækker, som den i dem går,
mig genklang af forgangne år,
som om fra Biblen endnu til mig svæved
den salme-bøn, som før mig hæved
i underfulde længselssange –
Jeg føler mig betrængt og bange.

Mephistopheles.

Ha, salmer, bønner var blot vind!
Vær dog en mand, tag fast dit stade,
før jeg med ynk dig må forlade
ej til et barn går Djævlen ind.
De blade, som var dig så kære,
lad dem nu denne flamme nære.
Og når du helt forbrændt dem får,
da strø til soning i dit hår
kun asken af den elskte bog,
og bøj så med bodfærdigt sprog
dit askestrøede hoved kun.
Fordi du var så dum en stund
at tro, at sandheden, den sky,
den evig flygtige, hvorefter
du stred med alle pulse, kræfter.
Var krøbet tavs og tugtig bly

i denne gamle skrolle ind,
i dette svinelæder-bind!
slå dig for panden som en tåbe,
fordi du var så dum at håbe
og drømme, at historiens fade
forlængst nu visne ungdomsblade
end grønnes kan i tidens vejr,
og at de end kan bringe sejr
fordi den trøst i dem er lavet,
at én opstod, som blev begravet.
O ven, til døden vær bedrøvet,
fordi slig dumhed du har øvet
at elske, som hin bog befaler,
hin ur-despot, hvorom den taler!

Faust.

Ej Herren elske – svært det er –
men sandhed er mig mere kær.

Mephistopheles.

Så, Faust, du har det ret begrundet!
Mer sandhed – det er meget vundet.
Se, hvor min ild nu tungen strækker
ud efter hellig kost, så lækker!
Ind med den der! – kast den deri
og af din trældom er du fri.

Faust *(kaster Bibelen på ilden)*.

Mig skal ej troen længer lokke,

med ild dens trylleri er brændt
og trøsten, som den bød, er sendt
i luften hen som askeflokke.
Besluttet var mit sind vel alt,
da dig mit ord herop har kaldt. –
Nu er for sent, mig at betænke.
I hjertets søde drøm jeg kan
mig ikke mere nu nedsænke –
rask jeg den kaster bort. – Velan,
jeg vise skal, jeg er en mand,
at, hvad jeg elsker, mig fremdriver
med mandens fulde, varme iver.
Jeg elsker det i liv og død
til frelse eller evig nød.
Velan, du sidste hjælper, sig,
vil du til sandhed føre mig,
så jeg dens åsyn ser ved dig?

Mephistopheles.

Jeg vil. Dog slut vor pagt i hast.
Det bedste middel var vel fast
om du på denne gren dig hængte,
dog vil du vel end længer længte
at drive om på denne Jord.
Og, når jeg vejer vel mit ord,
så ville det jo være skade,
om Faustus alt sig hængte nu –
før han i livet kan sig bade.
Dit halve liv forspildte du!

Det blev bortgrublet og forstemt,
ensomt *in studiis* hengemt.
Du intet end har gjort, frembragt,
har kvinder til dit bryst ej lagt,
har ingen fjende end ombragt.
Det bedste, som dig livet bød,
du hidtil tåbeligt forskød.
Den bedste lyst en mand kan nå
er ellers jo at elske så
at derved han kan afkom få,
og når han hader, da den dyst
at støde i sin fjendes bryst
et sværd, en dolk med hævnens lyst.
Thi elskovs avl og hadets mord
det er mandshjertets fryd på jord.
Hvad derimellem stikker inde
er spirer, som af skræk forsvinde,
er matte skud, der halvt begynde
fra manddrab, eller og fra brynde.
En frygtsom dåre var du før –
thi hvad jeg foreslår, nu hør:
Den gamle Tvinger holder Jorden
i from og trællebunden orden,
dog har min arvefjende ej
her i sin verden nægtet mig
at drive jagt på frihedsvej.
Følg mig da kun i denne krig!
Slut dig til mig som forbundsfælle
og hjælp mig, skovens dyr at fælde.

Derfor, så sandt jeg er i live,
jeg sandhed dig til løn vil give
og magt og guld og ros og ære
og alt, hvad sanserne begære.
Dog af sig selv det sig forstår:
Din sjæl og med i handlen går –
lad bløde da din revne hånd
og skriv med blodet her vort bånd.
For dertil at bidrage, her
jeg rækker dig en hanefjer,
som nylig i en skov jeg fandt.
Det var en pinsedag, forsandt,
jeg af en vildttyvs hat
den tog, idet en kugle gennemjog
hans hjerte. Det var ganske net
at se, hvorledes tyven let
i tykke løv sig havde dulgt
og det forbudne vildt forfulgt.
Hvorledes fire jægersmænd
ham havde passet op igen.
Hvorledes han tre kugler sendte,
hvoraf enhver et liv så endte,
den fjerde uden sakramente
ham selv igennem lungen rendte.
Hvad er det, Faust? – Du bliver bleg,
er du til denne spas for veg?

Faust.

Ræk hanefjeren mig – jeg vil –

dog, spar dit lunes frække spil,
som gør, jeg ækles ved dit ord.

(Betragter fjeren.)

Den arme hane, elskovsnød
har givet ham den bitre død
og mig til Helvede forsvor!

Til Mephistopheles efter at have skrevet under:

Vor pagt du underskrevet ser.
Fordi jeg ej vil tvivle mer.

Mephistopheles.

Nu er det sket! – *min* Faust, min ven!
Lev vel! – Snart ses vi fro igen.

Ungdomsvennen

Fausts bolig. ***Grev Henrik von Isenburg*** *og famulus* ***Wagner****, siden* ***Faust.***

Wagner.

I vil ham aldrig nu genkende,
forvandlet er hans væsen ganske.
I hvert hans træk nu skrifttegn brænde,
som ej jeg vover ret at granske.
Som var hans indre sønderbrudt
al glæde bort er fra ham veget,
mig har han næsten nu forskudt,
hans gamle ven, og det er meget,
når han, den mørke, hele uger
et ord til mig, en hilsen bruger.
Det er med bitter hjertevånde
at jeg må skilles fra ham nu!
Jeg gik ham dog så tro tilhånde!
Han elsked mig og lod mig lære.
Jeg vil nu tungt hans ord undvære,
og dog jeg drives bort med gru.
O, at en mand med sådan viden
kan blive så forrykt med tiden!

Isenburg.

Alt længe har nu Faust vel drevet om,
og længe ingen kundskab til mig kom
om ungdomsvennen. Ti år er henrundne,

alt siden vi tilsammen bleve fundne
ved Wittenbergs den høje skole
hver dag på høresalens stole
og mangen nat i kroens glade spil.
End herligt står for mig hans billed
som førstemand iblandt os stillet.
Hvor var han da så fro, så vild!
Hans lov var kun den ædle kraft.
Hvor har han dog tit løjer haft
med professorerne, de gamle,
De tørt indskrumpne visdomsnarre,
hvis lærebygning, hver en sparre,
han fik til lystigt ned at ramle!
Og folkeåndens skumle fængsel
han blæste bort i frihedslængsel.
Og som hans ånd med forskermod
sig op mod høje stjerner svang,
var og så varmt hans hjerteblod,
at snart hans tapre klinge klang.
Ej bøje kunne sådan mand
den tidens flod, som med sit skrammel
beskyller kun hans fødders skammel.
Hvad han da var, det er end han. –
Når død ham engang sig tilegner,
da må den dertil bange gå,
som en rebelknægt fej vel blegner
når han en konge myrde må.

Wagner.

Og dog er han en ganske anden nu
end hvad han var for ikke lang tid siden –
den dyre videnskab, hvortil hans hu
var helt henvendt, nu synes ham kun liden.
Sin kraft miskender han, som alt i livet,
og sine pligter har han nu opgivet.
Ham livet fører nu på dunkle veje –
jeg tør ej følge ham, hvis jeg skal eje
Min sjælefrelse – hvad jeg end må lide,
hvor meget end mit venskab må modstride,
jeg skilles må fra ham, mens det er tide.

Isenburg.

Er I hans ven, så bliv ham tro –
hans mørke væsen går nok over.
Hvor længes jeg, her i hans bo,
at slutte ham i mine arme!
Jeg håber vist, ja fast jeg lover
ham at udrive af hans harme.
Den tvivlende jeg vil beskæmme
når først han har genkendt min stemme.
Hans bedste ven jeg var jo dog –
og frem for alle han mig tog.
I skulle se, jeg dertil nok det bringer,
at glæden atter i hans hjerte klinger.

Wagner.

Ej mer det håb jeg dele kan.

Ak, glæden flyer på rappe vinger!
Lod man så langt den bag, som han,
ej nogen den tilbage bringer.
Se kun, der ligger endnu maset
Hans apparat for alkymi,
som han, mens han i vrede rased,
har sønderbrudt, sat foden i!
Ak, hvor han krænked mig derved!
Da han kom hjem, en sildig nat,
just som ved kære arnested
jeg havde alt i orden sat
og pusterør til ilden førte
og ret med iver blæste, rørte
i mine kolber, nok så glad, –
da råbte han med vilde spot:
"Bort med det usle kram! – Ej hvad?
Den hele, samtlige natur
dog ligger, os til kval, på lur
i hemmeligt og ondt komplot.
Dens lemmer holde fast til sammen,
så de hinanden ej forråde,
ej tilstå deres menings gåde,
så, kastes de i pineflammen,
de lide tavsheds martyrdød."
Med disse ord han sønderbrød
retorter, kar, i tusind skår,
så intet mer tilbage står.
Herre! I sådant natslørt sind
kan intet håb mer trænge ind.

Faust *træder ind og iler hen til Isenburg*.

O, ven fra mine ungdomsdage,
min Isenburg! – Dig sendte Gud!

Isenburg.

Min Faust!

(De omfavner hinanden)

Wagner.

Vel mig, jeg hører ham gentage
Guds navn dog uden hånligt brud!

Isenburg *(betragtende Faust)*.

Dit liv dig spilled mangen streg –
min Faust, hvor er du vorden bleg
fra sidst jeg så dig!

Faust.

O, min ven,
du sidste stråle nu igen
af hin min sol, der er neddukket!
Vel er jeg bleg, gift har jeg drukket
ja, tvivlens gift i dybe drag –
min terning kom ej op i dag.

Isenburg.

Nej, du må al din kraft opbyde
og ved det skønne liv dig fryde.

Ej længer her så ensom bliv:
tag til dig en huldsalig viv!
Ven, ej du kender kærligheden,
den skal dig bringe lyset, freden.
Har verden end dit hjerte såret,
er i din gode tro du dåret –
skú i en elsket kvindes øje,
som elsker dig igen, og se!
Forsvinde da vil al din ve,
og verden vil sig venlig føje.
Da ville alle stemmer tie,
som dig til afgrund lokke, vie
da skuer du i gudsdyb ind.
O, lad dit hjerte og dit sind
i faderglædens vår sig sole!
Hvad nytter vel, hvo kan vel stole
på videnskabens tomme sæd? –
hvad hjælper den vel? For dit fjed
henvejres den i vindes vej –
en dåd er som et barn dog ej,
du kan dens lokker ikke stryge,
ej i dens kære åsyn se,
ej høre den uskyldigt le,
ej føle den til dig sig smyge.
Jeg har det prøvet: barn og viv
det bedste er i dette liv.

Faust.

Min arm skal ingen brud omringe,

mit liv er bittert vredesmod,
af mit forgiftet onde blod
skal intet barn, mig ligt, udspringe.
En kvinde, elskovstro og bly,
for mig ej duer, thi mit hjerte
er blevet nu forsoningssky.
En viv, jeg ej skal væmmes ved,
hun måtte være from, i fred
med magterne, jeg bande lærte.
En styg modsigelse det blev,
om du en rose, rød og skær,
i egestammens bark inddrev,
den ville kun misdannes der
af egens skarpe lud, og blive
som træet sort, blev den i live.
Kort, lad mig nu i fred, min ven,
et fangehul mig synes verden.
Og skulle jeg i fængslet end
en fælle smede til min færden?
Den lykke har jeg nu forloret.
For ej at ynkes af en ven
jeg vil ej sige dig, hvorhen,
til hvem mit liv jeg nu har svoret.

Isenburg.

O, sværg det til et hjerte tro,
som uden dig er uden ro!
Erindrer du min søster Kunigunde?
Hun var en liden pige end,

da hun dig så, og dog, min ven,
hun aldrig dig forglemme kunne.
En frøken nu, berømt for skønhed, dyd,
for alle Sachsens jomfruer en pryd,
i sjælen from og himmelsk ren og fin –
hvis du kan elske hende, er hun din.
Da engang jeg for døden lå
jeg fandt ved nat og dag dig stå
hos mig, indtil din videnskab
til sidst mig rev af dødens gab.
Dengang mit liv jo redded du –
din livsfred jeg dig redder nu.
Så er din lykke, min, oprundet,
for evigt er vi fast forbundet.
Vor fremtid kan alt godt os love:
vi vil tilsammen nyde livet
til Gud og kærlighed hengivet,
hist på vort bjergslot, midt i skove!
Guds gaver broderligt vi dele
og vore glæder er et hele!
Faust! Glæd dig – ræk mig hånd på stand
og følg mig til min hjemstavns land.

Faust.

Min ven, omsonst du måtte til mig komme –
nu kan din troskab ikke mer mig fromme.
Du, fra min lyse tid den sidste stråle!
Dig og din kærlighed jeg kan ej tåle.
Dybt i mit indres mørke grund du trænger,

belyser mig mit hjertes dybe flænger,
som ganske ned mod Helved åbne sig –
farvel – jeg må nu rive mig fra dig! –

*(**Faust** iler bort, **Isenburg** iler efter ham, men **Mephistopheles** fylder huset med en sort tåge, hvori Faust forsvinder.)*

Djævelen

En landevej.

Mephistopheles *(alene, går på afstand efter den bortilende Faust.)*
Det træk hos mennesket så kært mig er:
at når ham skæbnen slår en vunde svær
og når fortrydelse hans sjæl gør blød,
da griber ham mer frit hans sansers glød, –
som var hans dyds de strenge vægtere
– der dog kun vare lånte fægtere –
beruste sovet ind ved livets dør.
Ham grevens ord med vælde rysted før –
nu står det med min Faust ved rette spring:
helt gennemblødgjort er den arme ting.
Det, som han længe værged sig imod,
deri vil han nu styrte som en flod
af trang til at adspredes, at bedøves
så mismods lange dage for ham kløves, –
til raskt nu at afplukke livets krans
i lidenskabens søde dødningdans.
Fra Kristus er han løs. Nu har jeg kun
min Faust at løse fra naturens bund.
Det vil nok lykkes, som min plan er lagt:
dybt ind i lyst, før kærlighed er vakt!
Med kvinder må letfærdigt spil ham bydes
og børne-avl; da vil den rette stand
imellem Faustus og Natur forskydes
og han må storme vild til afgrunds rand.

Da griber *kærlighed* ham på dens bred
og styrter hovedkulds i *mord* ham ned.
Og slog naturen end ham mangt et sår,
hans stolthed søger ej forsonings kår –
nej, just fordi han har naturen krænket,
han vil forbande den og løs sig rive
ifra dens favn, hvori han før var lænket.
Mellem de to kan jeg sligt brud fremdrive
og fra hver fredens magt ham få afskåret,
da har min plan sin modne frugt og båret.
Da sætter han sig med sit Jeg alene,
og så jeg springer ind i denne scene
og lader trindt om ham min ildkreds brænde.
Han vil i den snart hid, snart did da rende,
til som en skorpion sig selv han stikker.
Min hævn på Gud jeg så tilbunds uddrikker –
så jeg forstødte vil min pine køle,
fordærvende som modskaber mig føle.

Dansen

Landsby-kro. Bryllup. Musik og dans.

Mephistopheles *(som jæger, ser ind ad vinduet)*.
Derinde går det lystigt til,
hejsa! kom med i dette spil!

(Træder ind med Faust.)

En sådan terne, lystoptændt,
er bedre end et pergament.

Faust.
Jeg ved ej, hvad med mig nu sker!
Mig hver en sans i kroppen ler.
Så kogte aldrig før mit blod,
så underligt er nu mit mod.

Mephistopheles.
Af dine blik det lyner nok! –
Det er de lysters gale flok,
som nu vil ud af fængslet sprænge,
hvori som nar du holdt dem længe.
Grib kun en tøs til dansen væk
og styrt dig ind i hvirvlen kæk.

Faust.
Hun med de sorte øjne hist

drager min hele sjæl med list,
i hendes blikkes sorte stråler
en vellystafgrund jeg udmåler.
Hvor hendes røde kinder gløder
og mig med livets friskhed møder!
Det måtte være mægtigt sødt
til disse læber sig at klæbe,
de svulme frem så vellystblødt!
O, kunne jeg på dem mig dræbe!
Hvor denne barm går mod sit fængsel
i salig bølgende forlængsel!
Om denne krop, den yppig slanke,
hvor henrykt ville jeg mig ranke!
Ha, hvor de lange, sorte lokker
al tvang, hvert bånd nu dristigt bryde
og svingende om halsen flyde,
som vellysts jagende stormklokker!
Jeg bliver rasende, forsmægter,
hvis denne kvinde jeg mig nægter,
og dog mit mod må fejt forsage
vil hende op til dans jeg tage.

Mephistopheles.

En sælsom slægt dog altid var
den frugt af første synderpar!
Han, som har vovet det med Helved,
nu for en kvindelil dog skælved,
som vel er fuld af legems ynde,
men ti gang mer af lystens brynde.

(Til spillemændene:)

I godtfolk! Eders buer drage
I alt for søvnige og svage.
Til eders vals sig ikkun drejer
den syge lyst, som lamhed ejer,
men ungdom ej med blod i brand.
Ræk gigen mig, jeg spille kan –
straks vil det anderledes klinge,
nu skal man her først rigtigt springe.

Den spillemand jægeren felen rækker,
den jæger nu buen stormægtig strækker.
Snart bølger og svinder de toner skønne
som når i døende lyst vi stønne,
som elskovspludren, hemmelig, mat,
dog tryg og fortrolig i lumre nat;
snart atter en svulmen og falden og stigen –
så omskyller bølger i badet pigen
og kysser den blomstrende, nøgne form.
Nu hviner et skrig i den mumlen med storm –
om hjælp råber pigen, som gjaldt det livet,
svenden, den fyrige, springer fra sivet.
Da tonerne løftes af had og af længsel
og kæmper omslynget, forvirret i trængsel.
Den badende jomfru, som længe har kæmpet,
af manden til favntag bli'er endelig dæmpet.
Hist står en bejler, og kvinden forbarmes,
af hans kys man hører hende at varmes.

Nu klinger i tregreb de lystige strenge
som når om en mø to mænd strides længe.
Den ene, besejret, til sidst dog forstummer,
de elskende favnes i salige slummer.
Nu raser de sammensmeltende stemmer
i dobbeltgreb op ad lysternes tremmer
mer fyrigt, mer brusende, stormende stedse.
Som jubel af mænd, som jomfruers sukken
lyder nu felens forførende klukken
og opsluger alt i bakkantiske kredse.

Hvor komisk de spillemænds færd nu er vorden!
De kaster jo alle sin fele til jorden.
Den trolddomsgrebne hvirvel nu fejer
rundt alt hvad kroen af levende ejer;
med avind klager de drønende mure,
at ej de kan med i den runddans ture.

Men frem for alle de dansende skarer
den salige Faust med brunetten farer.
Hendes hænder han trykker, han stammer eder,
ud af åbne dør han nu hende leder –
de danser i gården, i havens gange
og efter dem jager de gige-klange.
De danser og tumler til skoven hen,
kun sagte der lyder klangen igen,
De svindende toner blandt træer svømme,
som lystfulde, smigrende elskovsdrømme.
Da hæver den fløjtende nattergal
sin sang fra duftende busk og dal,

den heder de drukne end mere vildt,
som var den sanger af Djævlen bestilt.
Så drager dem længslen ned så tyst
og de synker ned i et hav af lyst. –

Den stakkels lille præstemand

Som folket nu i stuen
danser i vilde spring
og karlen svinger huen
samt pigen rask omkring.
Forstummer gigen. Kunne
den jæger ikke mer?
Men som af hundred hunde
højt glam nu til dem ler.
På spillebænken skuer
den bange hob da kun
med øjne som to luer
en kulsort puddelhund –
Fausts hund, benævnt Præstigiar,
i landet vide kendt, det var.
Dog ville den kun gække
de godtfolk, lidt forskrække.
Med ydmyg snude-dalen
og logren blidt med halen
diskret den tilflugt tog
hen i en dunkel krog.
Og karleflokken, lystopstemt,
snart havde spøgeriet glemt,
og tøsene, som endnu gløder,
snart af sig selv til dansen møder,
og musikanterne, lidt blege,
til deres bænk sig atter snege,

og valse, kendt fra hver en fest,
blev atter liret af som bedst.
O, arme landsby-gige!
Dit ry er bort nu ført –
hvo, som engang har hørt
fra Helved-sangen stige
de vilde toners pragt,
på ham har enfold ingen magt,
han kan ej tak den sige.
Nu gennem kroen larmed
af skinsyge opharmet
det hanrej-brudgomsfjog,
hvis skat nys Faust borttog.
Han haven overalt
har gennemsøgt og kaldt
i skoven ind og ud
på sin forsvundne brud
med hyl til alle vinde –
men hun er ej at finde.
Den stakkels Hanne fanger
nu skarpe kløer af anger.
Thi da af trylle-rusen,
af elskovs vilde brusen
de to til sidst sig løste,
faldt hun i bitter gråd –
hun vidste intet råd
og lod sig ikke trøste.
Nu folk gør øjne store,
da den, de efterspore,

indtræder kækt og brat.
Han havde, dans-optaget,
forglemt sin fjederhat
og kappen, hvorpå han
i luften skulle draget.
Højt råb: Grib ham på stand!
Så tæt de ham omringe
og hårde næver svinge
for drøje lære fast at nagle
og lade kraftigt den nedhagle
på syndens frække mand.
Men Faust det rører ikke:
Med dyb foragt i blikke
han tordner til de vilde:
I lømler! Værer stille!
Da griber alle trolddoms ban
og ingen sig bevæge kan,
og som ham stilled hævns attrå
må hver og én forblive så.
Opspærred' vidt er deres munde
som om de stumme skælde kunne,
og næverne med vredeskast –
de gror nu stift i luften fast.
Som gavnlig tugt og smuk forening
sig viste virksom den forstening!
Thi da nu Faust trolddommen brød
et "Gudskelov" fra alle lød.
Da Faust nedladende nu siger:
"Vi os nu fredeligt forliger",

enhver med sænket pande sniger
sig til sin flaske, sine piger.
Lidt efter lidt de bønder bliver
til Fausts nærværelse mer vante.
I kroen de sig atter giver
til glæden hen, og er galante.
Den sorte puddel kryber nu
til Faustus hen med venlig hu
og rede er, for ham at glæde,
med gøglerier at optræde.
Dog nu går døren op på stand:
indtræder en ung vandringsmand,
med ham en kvindelil, ret smuk.
Han hilser med forlegent buk,
forlanger vin, sig sætter brat
ej langt fra Faust med samt sin skat.
Nu tager hunden på at vejre,
at snuse, hvor de to sig lejre,
og bliver ved på dem at kige,
med knurren sig om dem at snige.
Den fremmede, den lette svend
så såre glad sig strækker hen,
han drikker fro sin skønne til,
De gantes frit i elskovs spil.
Ham synes stuen, hvor de larme,
samt gyldne bjergvin, glas på glas,
alt mere grundigt at opvarme,
han føler sig nu ret tilpas.
De hedt forlibte ej sig skamme,

ved kys de viser elskovs flamme
og i så sød en sammenkurren
de agter ej på hundens knurren.
Men nu er pudlen med et hop
til dem på bordet sprunget op
og grådig, rask, Præstigiar
i håret manden snappet har,
og fra hans hoved, med et ryk,
han river af en rund paryk
og bringer, manden til stor tort,
til Faust den hen som god apport.
Ve! – under klappen lå på lur
forræderisk en præsts tonsur!
Mens hunden løfter arrigt glam,
den arme, lystne præst man plager
og hånligt ud af kroen ham
med samt hans kvindelil bortjager.

Smedjen

Faust rider hen i gråligt dæmringsskær
på fyrig hest, alene, tankesvær.
Hans vej går gennem grønne enges vove
blandt Østerrigs de høje egeskove.
Den rytter følger uden mål og med
en vej opover bjerg, i dalen ned,
hed var på forårsdagen solens brænden
og træt er hesten af den lange renden,
som og af rytterens ildfulde tanker
hvis sporer den har følt i sine flanker.
Nu lader Faust dog hesten få sin vilje
og styrer til en bæk med mos og lilje.
De stramme tøjler der nedsynker milde
og hesten drikker af den klare kilde,
og Faust nu ser med smil og velbehag,
hvorledes voverne i lange drag
så friskt henrisle mellem hestens tænder
og vandet fra dens lange man nedrender.
Så griber tøjlen han i fortsat fart;
en landsby vinker fra en skovhøj snart.
Tusmørket taber sig i nattens dunkle,
hvor ingen måne, ingen stjerner funkle.
Men snart er hesten frisk og vederkvæget
til landsbyen med rappe trav opsteget,
dens huse dækkes alt af nattefreden,
dog lyser ilden endnu rød hos smeden,

jernstangen gløder der i klare glans
og under hammerslag går funkers dans,

Faust *(træder ind i smedjen)*.
Vær hilset, flinke hammermand!
I er på færde årle, silde.
Min hest har tabt en sko. I kan
den vist beslå, om så I ville.

Smeden.
Hilsen igen, min ædle gæst!
Ja, folk som vi må altid hamre,
når natten falder på som bedst,
når morgnen gryer i vore kamre.
Dog er vi glade, thi med liv
min hammer går for barn og viv.
Og hviler endelig vi lidt,
da favner hendes arm mig blidt,
og mine brave svende banke
også med lyst for ærlig løn
og haver derved steds' den tanke
en ægteseng at lave skøn.

Faust.
I skal nu kun min hest beslå,
jeg kom ej hidhen, for at få
besked om Eders ægteskab –
stands flommen fra jer brede flab!

Smeden.

Tilgiv, mit ord var til besvær.
Alt gløder jernet lystigt her –
straks skal det blive slået på.
Jeg er en plump, enfoldig smed,
som ej den rette tale ved.
Men her jeg ser min kone gå
ud af sin stue, bærer varm
min yngste dreng der på sin arm
hun gerne Eder hilse vil –
nu kan min mund jeg lukke til.
Det syn, min herre, bedst Jer siger
at lykken fra mit hus ej viger.

Smedens kone.

Min herre, dybt jeg hilser Eder!
Forarges ikke, om jeg beder
så sjælden gæst at få betragte,
på al hans kostbarhed at agte:
på hatten hist den sorte fjeder,
om halsen der de gyldne kæder –
vor biskop har dem ej så svære!
og Eders hænder ringe bære!
Hvor glimter de af ædelsten!
Vist gård og grund er værd hver én.

Faust.

Den viv med hendes barnelil
omglødet så af essens ild

behager mig slet ikke ilde. –
God aften, mor, med Eders lille!

Smeden.

Her, ædle herre, jeg beslår
nu Eders hest. Og lov jeg får
at synge jer en sang, jeg ved,
om en god, gammel, trofast smed.

(Han synger, mens han beslår hesten:)

Skøn hest, nu må
jeg dig beslå,
vær frisk og from
og atter kom.

Din herre bær
tro stjernen nær,
som stråle kan
hans vej foran!

Bjerg ned, bjerg op
gør flinke hop!
I luft dig løft
fra strøm og kløft!

Bær på det ridt
lidt efter lidt
din rytter hen
til himmelen.

Nu, ganger klog,
jeg dig beslog.
Vær frisk og from
og atter kom!

Faust.

Hvis Eders jern, min gode smed,
ej slutter fastere til mæren
end Eders vise sæde-læren,
så gør det ikke længe rejsen med.

Smeden.

Jeg mener, herre, et gudsignet sprog
gør mangen godt, hvorhen han drog.
Afvende Gud, som os har skabt,
om det på Jer sin kraft har tabt!

Faust.

Hvad her I snakker om Guds nåde
kan mine øren ikke både.
Her, tag nu Eders løn – så fort –
før hesten frem – jeg må nu bort.

(Rækker ham et guldstykke.)

Smeden.

I Eders træk er noget godt,
mig Eders ord kan ej bedrage
bleg er af stærke ridt I blot,

i Eders øjne er der klage,
som om jert indre lønligt led
og var af hele verden ked.
I er sandfærdigt syg. Thi hør,
forlad i nat ej denne dør!
Udsov kun her det skarpe ridt.
Og Eders hest har meget lidt,
I har den jaget træt og hed –
her på dens ryg end står jo sved
og fra dens sider rinder blod.
Træd ind i stuen, vær så god –
kvæg Eder med et bæger vin,
I skal nok smage, den er fin.

(Til sin kone.)

Gå, Lise! – hent fra kjæld'ren nu
vor gamle Gumpoldkirchner, du –
dæk bordet så med huslig tanke,
med tintallerknerne, de blanke,
hvorpå vor biskop måltid holdt,
da fulgt af adelsmænd så boldt
han tog fra jagten nylig hid –
hædred mit hus til evig tid.

Faust.

Det aftensmåltid ta'er jeg mod
for mig og for min hest, den brave.
Så må den atter, frisk på fod,
med mig igennem natten trave.

Smedens kone.

Nej, vent dog her til morgengry.
Har I så meget at bestille?
Har I en viv i næste by?
Måske er syg der Eders lille?

Faust.

I ærgrer mig med Eders snak!
For velment ord I får ej tak.
Så havde jeg på højre hånd
engang en såret, bullen finger,
en tølper da med kærlig ånd
mig med sin plumpe arm omringer.
Han trykked mig af kærlighed
min højre, så jeg skreg derved
og med min venstre ham da brat
en næse gav, så blodet sprat.
Og hvis I ej så overmåde
godmodige her for mig stode,
jeg kunne ladet vreden råde,
tændt huset over Eders ho'de.

Smeden.

Fordømt! Hvad er det dog, I siger?
Det kunne Eder farligt ramme!
Jeg skulle før i denne flamme
Jer smide, som en rusten spiger.

Faust.

Vær rolig, mand, lad os nu spise,
jeg vil min magt på dig ej vise.
Ræk mig din hånd, vær glad i hu.
Smed, du mig huer mere nu,
da vreden rødt dit ansigt maled,
end da med biskoppen du praled.

Smeden *(rækker ham hånden)*.

Nå, nå, hr. gæst – lad være glemt
lidt hård og grov var Eders skæmt.

De haver sat sig nu ved aftensbord.
Værtinden varter op med venligt nik,
undskyldende hver ret med slige ord:
At hendes køkken ej var ret i skik,
at hun på sådan gæst ej fattet var.
Dog håber hun, den Gumpoldkirchner klar,
den gamle vin en redning skulle være
for mandens gæstfrihed og husets ære.
Vor doktor lader måltidet sig smage.
Den brave hustru, som hun kunne bedst,
har disket op med spiser, som behage,
og nøder hjertelig med dem sin gæst.
"Godt sind hun har, derfor hun koger godt,
derfor ved hendes bord jeg er så flot,"
Faust taler. "Vi vil hende vivat bringe."
Han svinger bægret med den gyldne saft:

"Stød til, min smed! I svende med, på kraft!
Værtinden leve!" Glassene nu klinge.
"Jeg har på mine rejser tit erfaret",
bemærker Faust nu snaksom og fornøjet,
"at kvindens hjerte er mod køk'net bøjet
og har til hendes spisers velsmag svaret.
Når så en kone koger, steger, smører
og hjertets ønske med i gryden rører,
så alt kan lykkes, gæsten til behag,
det giver retterne først rette smag".
Derpå begynder Faustus at fortælle
om sine gerninger og eventyr.
Med spændte sjæle høre de ham melde
om havsnød og om kamp med kæmpedyr,
han praler af mangt rædselsfuldt, som faldt
ind i hans levnedsveje, vildt henrundne.
Vel mange skrøner bliver just opfundne –
de godtfolk sluger alt og tror på alt.
Hvor strålende værtinden til ham nikker!
Kun mangengang hun noget bleg dog bliver
når Faust har svunget kniven i sin iver
og i den fine borddug dybt den stikker.
Faust taler, spottende den arme kvinde:
"Alt tit fornøjed' mig på mangen fart
de gode koners underlige art
ved bordtøj så afgudisk sig at binde,
at sådant stik i deres dug kan finde
straks vej til hjertet". Dermed han knivspidsen
igennem dugen støder, og fra ridsen

de ser med rædsel dråber blod at rinde.
"Se, mor, her Eders hjerteblod at flyde!
Dog alt for rigt I skal det ej udgyde."
Faust ville dog ej gøre skrækken stor,
thi straks han lod den trolddoms røde spor
samt ridsen af den hvide dug forsvinde –
men konen kan sin skræk ej ret forvinde.
Faust nu bemøjer sig med lystig skæmt
at snakke bort fra hendes hu den stygge
erindring, og med smigreri at hygge.
Den fæle blodplet har hun dog ej glemt
og strengt hun skuer på den mørke rytter.
Men smeden intet rører, glad han lytter,
han har med vinen tiltro i sig tyllet,
Fausts smigerord det lyster ham at høre,
og var i dennes ord en mening hyllet,
den preller af dog som på lukte døre.
Thi ganske har han nu tilbagedrukket
sig til hin dag, han altid dvæler ved,
igen er den taknemmelige smed
nu i sin kære biskop helt neddukket.

Smeden.

Min herre, Eders forbud er forgæves!
Ud må det dog, om end kun halvt i rus:
Det skønneste, som kan på jord opleves,
var dog, da bispen trådte i mit hus.

Da smiler Faust, han vil ej højt modsige,
men tænker på en stille hævn tillige,
og som i leg han ridser nu bogstaver
i fadets tin, og dette vers indgraver:

> Af dette tinfad lod engang
> da jagten med halloh og klang
> var bruset hen, en biskop from
> sig maden smage. Nu hidkom
> en gæst, der også mæt er blevet,
> og det var doktor Faustus, som
> til Djævelen har sig forskrevet.

(Der bankes på vinduet.)

Faust *(træder ud)*.
Jeg må herud – det må min tjener være,
han voved ej at træde frit herind.

Mephistopheles *(udenfor til Faust)*.
Nu hurtigt, skynd dig dog, min kære,
forsøm dog ej din lykke! Er du blind?
Den skønne kone ned i kældren gik –
alt medens du på fadet kradsed ned
du mærked ikke hendes stjålne blik.
Imidlertid jeg vil den dumme smed
med samt hans drukne svende
ret lystigt spinde her en ende
og prelle her et kvarters tid.
Så hurtigt, hurtigt, skynd dig did –

til kælderen – den unge viv
jo blusser der af lyst og liv.

Faust.

Du lyver! Denne viv kan ej forføres,
kan aldrig fra sin pligt og ed løsgøres.
Så gerne jeg den friske frugt end nød,
jeg tør det ej – hun intet vink mig bød.
Synd er vel spas – min stolthed dog ej tåler,
at mig en kvinde med et afslag måler.

Mephistopheles *(mens han trækker Faust hen mod kælderdøren)***.**

Dog farlig er så smuk en kavaler
vel med sin hyldest for en landsby kone!
Den lave stand forstår ej fine tone
og kun på plumpe nydelser den ser.
Hun lod kun som hun vrededes, den hulde,
og på den fremmede, den skønne ridder
hun skæved ofte, mere end hun skulle.
O, kvindetugtens gærde løst kun sidder!
Så hurtig, hurtig! – tab ej hvad du fik,
hun gav dig dog et sødt, et stjålent blik.

Den varme Faust forbander kvindetro,
midt mellem lyst og sky han får ej ro.
Nu konen alt fra kælderen opdukker
og vinker langt fra med de fyldte krukker.
Ej anende, hvad hine har i sinde,

til Faust sig vender blidt den brave kvinde:
"Et glas endnu! – I vil dog bort ej fare?"

(Pegende på Mephistopheles.)

"Dog hvem er denne? Herren os bevare!"
forskrækket spørger hun med blege kinder.
Faust svarer ej, han knapt sig selv genfinder,
vildt i hans årer strømmer nu hans blod,
hans hele flammesjæl nu drages mod
den skønne kvindes yndige gestalt,
som han nu tragter efter frem for alt.
Da banker det på døren til hint kammer,
en betlerske indtræder under jammer,
med matte skridt, i sønderrevet dragt,
et halvt udhungret barn hun med har bragt.
Den arme beder i sin bitre nød
for sig og barnet om et stykke brød
og om, at i en krog de kunne få
til nattero et lille knippe strå.
Da springer tjeneren til Faustus hen,
slår ham på skuldren: "Vågner op, min ven!"
Og drejer ham mod betlersken med latter,
så drønende, at huset den omfatter.

Mephistopheles.

Genkender du din Hanne fra hin kro?
Gentag nu de forlibte ord med tro:

(efterabende)

"Hun med de sorte øjne hist
drager min hele sjæl med list,
i hendes øjes sorte stråler
en vellystafgrund jeg udmåler."

Nu er det hult, dets grund ej skøn,
kun en udpumpet tårebrønd.
"Det måtte være mægtigt sødt
på disse læber sig at klæbe!
De svulmer frem så vellystblødt –
o, kunne jeg på dem mig dræbe!"
De visne læber nu kun smægte
for brød og strå, kan du det nægte?
Du så den barm gå mod sit fængsel
i salig svulmende forlængsel? –
Se nu, hvor slapt den hænger ned!
Den arme har jo og derved
dit barn, sin jammer, længe næret,
og derfor er den så udtæret.
Vil du endnu dig henrykt ranke
om denne krop, den hungerslanke?

(Stedse mere spottende.)

"Ha, hvor de lange sorte lokker
al tvang, hvert bånd nu dristigt bryde
og svingende om halsen flyde
som vellysts jagende stormklokker!"
Nu hænger det uredte hår
som lå det heller alt på bår'.

Grib til! – Er ellers ingen kostforagter?"
Og atter ler han højt med sære fagter.
Faust bliver bleg – det sitrer ham i sjælen
ved det uhyre fald fra før til nu
og angers pine griber ham med kvælen,
han kan et ord ej stamme i sin gru.
Så står han længe. Pludseligt med hast
han rækker betlersken, krampagtigt fast,
en guldbørs, mens sit åsyn han bortvender.
Hun bryder ud i heftig gråd og holder
Hans barn imod ham med et blik, som volder
ham rædsel, – derpå klirrende hun sender
hans børs langs gulvet, råber, halvt fra sig,
mens hun forvirret river sig i håret:
"Til altret end i dag du føre mig!"
Faust styrter bort, og på sin hest henbåret
som på en stormvind – jager han derfra.
Og efter ham med barnet farer da
hin betlerske og råber højt hans navn,
dog snart hun har ham tabt i nattens favn.
Men han, hvor langt end flugten ham må føre
kan ej det bange råb få fra sit øre,
og overalt han hendes billed ser.
Trods al hans sjæleangst, trods al hans anger,
hans skæbne driver ham kun mer og mer
mod syndens afgrund, til den helt ham fanger.

Det natlige tog

På himlen hænge skyer, sorte, tunge,
og rækker ned mod skoven deres rande.
Dyb nat. Dog søde forårsånder blande
sig i den, sjælfuldt hvisker skovens tunge,
de blomsterdrukne lufte svulmer stille
og næsten hørligt risler Livets kilde.
O nattergal, du kære! Syng kun længe!
Dit glædeskvad hvert blad nu gennemtrænge
du vil jo vårens lette elskovsskare
om natten og i længselen bevare,
så den, imens de hulde timer tøve,
sin lykke kan i søde drømme prøve.
Kold rider Faust dog gennem nattens pragt
og giver i sit mørke sind ej agt
på disse underbare forårsstemmer.
Sin hest han lader slentre roligt hen
på vejen langs med skovens friske bræmmer,
ildfluer kun, nu hist, nu her igen,
han ofte over vejen ser at glimte,
men sjældent kun en stjerne kan han skimte.
Jo dybere han ind i skoven føres,
des stillere det bliver. Fjernt kun høres
nu bækkens løb og nattergalens sang
og sagte kun i løvet vindens gang.
Hvad lyser hist så klart i skoven ind
så busk og himmel står i purpurskin?

Hvad synger med så højtidsfuld en tone
som ville den hver jordenød forsone?
Den fjerne, dunkle, længselsfulde sang
har gennem stille luft så blid en klang
som for en troende, når han nedknæler,
ved sine kæres grav i bønnen dvæler
og tror at høre i sin smertes drøm
hinsides gravene så klar og øm
de saliges den trøstefulde sang.
Så suser fra det fjerne denne klang
med vellyd gennem træerne, der lytte.
Faust holder hesten an, for tvivl et bytte,
om ej den klang og dette klare skin
forsvinde ville, som et drømmespind,
et sansernes bedrag. Og dog, og dog
det kommer nær, det er et festligt tog.
Da må han sky fra vejen bort sig snige
og med sin hest bag dunkle ege vige,
uimodståeligt ham toget tvinger
til bort at træde, før det ham omringer.
Først kommer par om par, med fakler klare,
i hvide klædebon en børneskare,
de fejrer natfest til Johannis ære –
og blomster i de spæde hænder bære.
Så jomfruer i nonneslør fremdrager, –
med glæde jordisk lykke de forsager.
Derpå med kors, i sorte ordensklæder
en række præste-oldinger fremtræder,
med evighedens morgenrim, den hvide,

i skæg og lokker, de henvandre blide.
Så går de syngende i skov ad banen.
Hør, hvor de klare barnestemmer bringe
frisk anelse om liv, og sammenklinge
med oldingsstemmers dybe, tro døds-anen!
Hør Faust, hvor dødens alvor, lyst at leve,
i Gud fortabt, så skønt her sammensvæve!
Han stirrer frem fra skovens dunkle gitter
misundende de frommes lykke bitter.
Da toget var forbi og sidste toner
altid mer fjernt af salmesangen lød,
og da de fjerne faklers sidste glød
med trylleskær forklared' træers kroner
og sitrende gled over løv og grene, –
da Faust i mørket atter står alene.
Sin tro hest fatter han med voldsom hast
og trykker i dens man sit ansigt fast,
og ved dens hals hans hede tårer flød,
så bitre, som han aldrig før udgød.

Indsøen

Ved klostermure, gamle, ensomt høje,
en stille indsø blinker som et øje,
ved bredden rør og pilebuske hviske,
vandliljer vugges på de vover friske.
Klart skinner månen og dens stråler spille
så yndigt bævende på dybe sø,
som over livets gådefulde kilde
og over dybet, hvor de snart skal dø,
de søde barnesjæle leger klare
så, som fra himlen de nedfaldne vare.
Ved bredden vandrer Faust og hans ledsager
som uformærket på hans aftengang
kom hid til søen og til klostret drager.
Nu står de stille i en tavshed lang.
Dyb tavshed hviler og på nattens scene,
man hører, når i klosterhaven falder
et tidligtvisnet blad fra træets grene
og når fra søen let en luftning kalder.
Sælsomme toner ud fra sivet klinge
og stilheden afbryde mangengang,
og fugle taler der i drømmesang
om deres vandringstog på lette vinge.
På søen stirrer Faust, nu stum henrevet
i sorgen over, at han født er blevet.

Mephistopheles.

Se kun på disse mure! De er kendte!
Ved dem har du den smægtesang jo sunget,
hvorved den skønne nonne for dig brændte,
dem har du engang fyrig oversprunget.
Hist rager træet op, hvor I så kærligt
sad sammen og forlysted Eder herligt,
hint træ, der oversused' Eders kysse
og kunne hver en spejder blidt inddysse.
Se kun på månen! – den er end den samme,
der stod så højt, så fuld som netop nu,
kun at den dengang så på Eders flamme
og nu belyser Eders kummers gru.
Den måne, som så klar for dig hist hænger,
og manende i nonnens celle trænger.

Faust.

Du bliver mig alt mer og mer
forhadt, til byrde, som du ser.

Mephistopheles.

Forhadt? – Det rager mig slet ikke.
Du kan dig uden mig ej skikke,
jeg er dig og til megen nytte,
thi kun min ætsen kan beskytte
og hærde så din syge sjæl,
at ej den sukker sig ihjel.

Så talte onde fører. Pludselig
han ned i søen sprang og dukked sig.
Kort efter kom han atter op, og bragte
i hånden noget med fra dybe grund
og lo, idet til Faust han hen det rakte
"Det er fra hine tider end et fund!"
Da lyste fælt i månestrålen ren
der af et barn de våde dødningben.

Maria

Som sølverklokker på Marias fest
udsender deres rene, klare toner
igennem by og mark og skovens kroner,
let bårne hen af vindene fra vest,
så trængte til det fjerne rygtet klart
og tændte med sin velklang hjerter snart,
når det Maria, kongens datter, priste,
som dyds og skønheds morgenglans fremviste.
Forgæves kom mangt digterbryst i glød
for i begejstret sang, med vellyd sød
at skildre de jomfruelige ynder,
som hendes skønne legeme forkynder.
Omsonst hans arme klimpren prise vil
de dunkle låge over øjets ild,
som hele verden sødt forglemmes ved,
som river hjertet hen til ensomhed;
hvorledes disse rosenlæber lukke
sig op og i hvert ord en sang udsukke –
så lader våren af sin rosenrødme
udfløjte nattergalens tryllesødme, –
hvorledes ungdomsgløden hviler øm
på disse kinder, som en roses drøm,
et genskin af den friske morgenrøde,
som før i Paradiset kunne gløde.
Hun er så dejlig, at man hende nu
ej uden frygt og smerte kan betragte,

thi hjertet sige må med bange gru:
Dig må den kolde død selv eftertragte!
O fryd dig, verden, end ved hendes syn,
før denne skønhed svinder som et lyn!
Berus i hendes ånde, Eder, lufte!
I blomster, ånd til hende Eders dufte!
O, iler snarere fra himmelsfærer,
i gyldne stjernestråler, og frembærer
til hende Eders kysse, Eders lue! –
så huld en jomfru ikke mer I skue.

Maleren

Ensom den høje kongevilla stod
udover havet dybt ved klippens fod.
Cypresselunde og orangeskove
som ind i landet sig med skygge strække,
hos sømanden tit lønlig længsel vække,
når hen han farer på den vilde vove.
På land og hav der lå en lummer dag,
ej blad sig rører, intet bølgeslag;
mod aften kommer sorte skyers trop
og stormen vågner, pisker bølger op.
Ved åbent vindve i den sommerbolig

Maria skuer over havet rolig.
Hun ser, hvor solen sig i havet bader,
sit blonde hår hun vinden overlader,
som glad i dette lokkebytte vanker,
og hendes sjæl er sænket ned i tanker.
Og Faust, som i sin glæde knapt sig fatter,
afmaler her den hulde kongedatter.
En mester er han og i farvers kunst,
hans ry, hans bøn har skaffet ham den gunst,
for kongen her at male hendes billed
før duggen er af denne rose trillet.
Her er til højest stade han optrængt,
som nogen dristig maler har udtænkt.
Her, overfor Maria, timer lange,
de underbare træk så at opfange

og frit sin sjæl at kunne sænke ned
i skønheds dyb, forgår han end derved!
Et herligt billed! – Denne skønheds flamme
omfatter vinduesbuen som en ramme,
det vilde hav og uvejrsskyer bære
som dunkel baggrund denne lysgestalt.
Et lystigt eventyr det skulle være
men Faust nu i sin egen snare faldt;
han har alt nydt og spottet mangen kvinde,
men her han skal dog smerteligt nu finde,
at kvindeskønheds magt, ret sand og god,
kan ingen magt på jorden stå imod.
Hvor skønt et billede! Hvor yndigt stod
Marias åsyn på den dunkle flod!
De oprørsfulde bølger, som beruste,
mod hendes varme, hvide barm opbruste
og stedse højere mod nakken steg
at rive hende med i vilde leg,
fra tordenskyer flammer lyn på lyn
og flagrer om det høje gudesyn,
som for om det at flette strålekrone.
Jo mer nu Faust det billeds farvetone
ser sig til underbare liv at varme,
desmere heftigt og hans hjerte slår
originalen henrykt at omarme.
Og dog, hvor højt end lidenskaben går,
bly ærefrygt ham må tilbagevise.
O, kvindeskønhed! Meget er at prise
hos dig, på mange underfulde måder,

dog er den skønneste af dine gåder,
at synderhjerter, om end nok så vilde,
må i din nærhed banke mere milde,
at der en følelse kan dem betage
fra deres uskylds længst fortabte dage.
Om og en synders lyster vildt opvækkes –
når ind han i din tryllefylde skuer,
da ser han og det evige, og skrækkes
ved dig, du himmelafgrund, og han gruer.

Advarslen

Hertug Hubert rider gennem en skov til villaen.

Mephistopheles *(rider ham i møde.)*
I rider så i ro og mag –
kan intet gøre Eder flot,
ej hanrejskab, ej tordenslag,
ej våde skind, ej drengespot?

Hertugen.
Hvem er du, mørke, fæle knægt,
med dette djævelsfjæs, så frækt?

Mephistopheles.
Jeg er, hvad i min mine står.
Se ret mig ind i fjæset kun!
Om og lidt gru min herre får,
slig finhed ser I ej hver stund.
Betragt kun denne pandefold!
hvor den går mørk og dyb og kold
her fra et øje til et andet –
den synes I vel er forbandet?
Før kom en matematicus,
en hårskarp ridder Minus-Plus;
den slu krabat fikserte mig
og sagde: denne fold var lig
al godheds minustegn, som og
til korsets plus modsætningssprog,

hvorved på kristendom han tænkte.
Dog, ædle herre, var I klog,
I skyndte Eder nu, og sprængte
til slottet hen. Thi mens I her
mit fjæs studerer, sidder der
en anden Eders brud helt nær,
studerer hendes skønne træk.
så il – før hendes krans er væk.

(Han sprænger derfra.)

Hertugen.

Du lyver! – Så det kan ej være –
tro er Maria, hendes ære. –
Dog på sin gerning dø skal han,
som fræk min brud sig nærme kan.

Mordet

Den kongelige villa.

Prinsesse Maria, hendes terne,Faust, *senere* **hertug Hubert.**

Faust.

Nu billedet er færdigt, og jeg tror
at jeg med lyst og flid har gjort mit bedste
for Eders skønne åsyn her at fæste
så klart, som det i mine blikke bor.

(Idet han betragter billedet.)

Som dette blide billed nu
på havets vilde baggrund hviler,
så mildt og klart det evigt smiler
ind til mit hjertes vilde gru.

Prinsessen.

En kunstner kan det vederfares
at har et billed han fuldbragt,
da vil erindringen bevares
om den, der har hans kunst opvakt.

Ternen.

Ja, herskerinde, det er sandt,
den vinding Eders maler fandt –
han, som så ildfuldt, drag for drag,
har Eders skønhed lagt for dag –

at Eders billede vil blive
bestandig for hans sjæl i live.

Faust.

Klar flammer op i dette nu
min onde skæbnes hele gru –
Hvad hidtil jeg har aldrig kendt
har nu mit mandsmod helt omvendt.
O, smil kun, hulde kongedatter,
medlidende til mine kår,
som jeg, der selv mig knapt mer fatter,
her i min bitre armod står!
Forstøder I mit hjertes glød,
får jeg end ej den trøst i nød,
at jeg fra Eder skilles kunne
med stolt bevidsthed om min vunde;
at jeg på mine sorgens veje
et offer havde Eder bragt,
forsagende, min salighed
på Eders tærskel kunne lagt; –
ak, jeg har ingen mer i eje!
Det trykker mig kun dobbelt ned.
Dog, skuer jeg i Eders åsyn ind,
så har det Helved, hvortil jeg har svoret,
med ét sin magt nu på min sjæl forloret
og håbets lys genstråler i mit sind.
O nej – forsage dig jeg kan ej love,
end engang vil jeg det med himlen vove.

Prinsessen.

Forlad mig dog! – Uhyggelig
nu Eders vilde trængen bliver mig.
Jeg kan ej Eders dunkle ord forstå –
så dyb en kummer ser jeg dog hos Eder,
at inderligt for Eders sjæl jeg beder.
Farvel! – I må for stedse fra mig gå!

Faust *(på knæ for hende)*.

Ak kun et sagte ord, et suk, et blik!
– og var det kun medlidenheds bedrag –
at du mig elsker! – det var nok. – Jeg fik
for stedse da forandret skæbnens slag. –
om så da Helveds dybe kvalers hav
med sine bølgers brusen mig omgav,
jeg ville ej deri til grunde gå.
For mig ved disse elskovstegn, de hulde,
et evigt øland ville da opstå,
fortvivlet Helved da bortvige skulle,
forgæves skulle minder, brødefulde,
fra mine mørke fortidsdage slå
mod hellig kyst, ved kærligheden fundet.
Jeg er jo reddet, har jeg dig kun vundet!

Hertug Hubert *(styrter ind)*.

Bliv kvalt nu i dit frække overmod!
Fordærv, fordærv, skamløse trælleblod!
Her til en kongedatter, fyrstebrud,
du vovet har dit blik at sende ud?

Ha! tør din lave slyngel, uhørt frække,
op fra din pøbelpøl din arm så strække?

(Til prinsessen.)

Lod jeg ved dine fødder end ham dræbe,
beskæmmelsen dog ville ved dig klæbe.
De elskovssukke, han til dig henvendte,
er onde dunster, af en sump opsendte –
hans blik, som dig med uren lyst betragter,
en lygtemand, som op mod stjerner tragter.
Dit billed er besudlet og vanæret,
da han det i sin gale hjerne næred',
så han måske i drøm bønhørt sig ser
og til hans seng ved nat dit billed ler.
O, kunne jeg i ham, min søde brud,
dit billed kvæle og få slukket ud
før jeg ham sønderhugger med mit sværd!
Dog nej – den usling er det ikke værd,
at nu mit fyrstesværd fordømmes skal
på denne knægt til bøddeløksens fald.

Faust over for prins Hubert stum der stod.
Til panden opfo'r kogende hans blod,
oprørt ved skældsordsstrømmen, som frembrød.
Ud fra hans sorte pandelokker truer
den spændte vredesåre nu med død,
som slangen, når den frem af krattet skuer.
Sit vrede hoved vildt og stolt han løfter,

han skærer tænder og hans ånde snøfter,
i hede hævntørst nu hans øjne gløder,
Hans stive blik den stolte fyrste møder,
sit sværd til hug han svinger frygtelig –
og – aldrig mer ham spotter fyrstens lig.
Maria ligger stiv og bleg på tilje,
af skræk besvimet, som en knækket lilje.
Flygtet er ternen – prinsens vredesmod
nu er udslukket med hans hjerteblod. –
Hvor er han nu på engang blevet stum,
hvor nys hans vrede klang i vide rum!
Faust står og stirrer mørk på dette lig –
og udenfor er elementers krig.
Dybt bruser skovene, vejrhanen skriger
og skummende mod klippen havet stiger,
vindvet forbi nu mågerne sig skyder
med hæse skrig, og tordendrøn genlyder.
Men, Faust, for dig det rædsomste dog er
den døde, som så stille ligger der.

Mephistopheles *står pludselig bag Faust*.
Mig synes, du i skoven engang sagde:
"Jeg denne kærlighed har aldrig kendt,
for jordisk mø mit hjerte ej har brændt."
Du er dog ikke derfor troløs blevet
den sandheds-kærlighed, hvorfor du leved?
Var det end så, og havde end lidt mord
for sandheds skyld afkølet alt dit hjerte –
den slipper dig dog ikke, tro mit ord!

den giver dig ej tabt, trods al din smerte.
Og ville du nu fra dens vej bortgå,
den sætter efter dig, vær vis derpå;
forsmået, gammel kærlighed tit er
påtrængende, min ven, og til besvær.
Ved dette lig står sandheden og ser
dig i dit åsyn. Vær en mand, ej bæv!
Kæk hendes blodbestænkte slør kun hæv!
Og hør, hvad hendes læber hvisker mer:
Den, som med Helvede har sluttet pagt,
han med sin kærlighed har altid bragt
til mennesker forbandelse og gru.

Faust.

Ak, til Maria har desværre nu
jeg nok af ulykke og jammer bragt –
o, var hun dog til live atter vakt!

Mephistopheles.

Det kommer nok. Dog ville jeg helst ikke
her være, når hun opslår sine blikke.
Her er kedsommeligt, min ven! – kom med,
før du bli'er fej af blodet, her er flydt.
De glæder, dig forskaffed dette sted,
har du, mig tykkes, temmelig udnydt.

Faust.

Kom bort, kom bort! – Maria må mig hade,
dog kan jeg hendes billed her ej lade.

(Husets tjenere banker på den af Mephistopheles tillukkede dør.)

Mephistopheles.

Det billed får du aldrig med, forsandt!
Jeg river heller et mariabilled,
tifold indviet, Himlens underpant,
fra højaltaret, hvor det er opstillet,
til dig med egen hånd, før jeg tillader,
at du i dette raseri dig bader
og slæber med dig på din fremtids vej
nu dette tåbelige kontrafej!

Faust.

Står jeg ved dig end som en morder her
og går det end dybt nedad med mig, dog
min gode ånd har dette sidste sprog:
bevar det himmelbilled, du har kær! –

Og Faust nu griber billedet, sin skat,
i anden ende tager Djævlen fat,
så brydes de derom fra sted til sted
i trætte, til sig Djævlen det tiltvinger
og så med hånlatter han raskt det svinger
af vindvet ud og dybt i havet ned.
Tjenernes slag på døren stedse lyde
mer højt, og stormende de ind nu bryde.
Stum af forfærdelse den kongevagt
ser fyrsten og hans skønne brud udstrakt.

Ind på de fremmede de trænge så,
at gribe dem, men disse roligt stå
og trodser deres hellebarders stik.
Den Onde lader kun et øjeblik
sit Helved lyne fra de dunkle træk –
drabanterne bortviger da med skræk
og skuer snart, forbløffet overvundet,
hvordan de to i skoven er forsvundet.

Aftenvandringen

I tavshed hviler alpers sætervange
og blomsten slutter duggen i sit skød
og fryder sig ved forårsluften sød,
og fugle tænker tiende på sange.
Fra dalen op en sagte bæk fjernt lyder
som drømte bjerget om et kildevæld,
og aftenrøden i den klare kvæld
sin purpurglans henover skoven gyder
som hviler i den pragt, og stille nyder.
Fortabt i glæde står en lammehjord
og ænser ikke alpe-urten mer,
det lyse skytog stille står, og ser
ned til den skønne, friske forårsjord.
Kun mangengang de blomsterdækte grene
dybt nejer sig og hvisker om Guds mildhed,
et vindpust bryder stundom denne stilhed,
som måtte glædestak nu alt forene.
Dog, uberørt af Herrens forårsgaver,
Faust irrer om blandt klipper, eng og lund.
Banlyst nu af naturen, altid kun
ham tanken på hint mord i hjertet gnaver.
Natur, veninden, er ham fremmed blevet, –
har vendt sig fra ham og har bort ham drevet,
forstødt af hver en blomst, sig selv til byrde.
Hver blomst ham siger: Du skal ikke myrde!
Den friske skov og græsvolden, den skære,

den fred, som over alle bjerge hviler
og himlen, som fra oven klar nedsmiler, –
alt må ham i hans syge hjerte skære.
Tys! – I hans sjæl dog vækker værste kval
den fjerne bæk, dybt nede i en dal: –
Vandstemmen synes ham med sagte klage
at græde for hans uskylds tabte dage.
Dog manden er for stolt til at tilstå,
at sådan ve kan ham til hjerte gå.
Sit mørke blik han ruller om ved dette –
og med naturen går han så i rette:
"Som børn vil lytte fromt til deres fader
når han med dumme eventyr dem mader,
så lytter I, skov, skyer, blomst og strøm,
fro til det eventyr i barnedrøm
som Gud fortæller om sin kærlighed,
mens I for dødens hug må synke ned.
Hvi lader jeg mig, som en dåre, plage
med angst, fordi hin mand jeg tog af dage?
Er mordet ej, hvad verdensloven bød? –
Og er der uden morder nogen død?
Lad fjendens stål mit hjerte gennemstikke,
lad kun naturen brat mig slaget skikke –
lad denne krop, en sildig levedag,
kun blive så affældig, træt og svag,
at troløs mod sig selv, en plante lig,
den ej for livet gider røre sig –
hvordan end livet vil af hjertet gå,
alt er dog ens, hvad der end følger på –

jeg bliver myrdet dog, så eller så.
Og dog til pine mig den tanke vorder:
Kun mennesket kan blive til en morder.

Mephistopheles *træder frem*.
Ja vel – At myrde – ganske sandt,
det ene mennesker udfandt.
Enhver af dem det gerne vil,
men alle kommer ej dertil.
Sku om dig kun. Hvor findes én,
så from og så utrolig ren,
at her på jord han ingen hader?
Han gør det, om han end ej lader
sin fjende mærke, hvad han vil,
og ikke åbenlyst slår til.
I hjertet spirer ønsket fort:
O, var dog denne ryddet bort!
I hjertet, tro mig, hvad end sker,
har mordet dog sit standkvarter,
og vover det sig engang frem
ifra det dulgte skyggehjem,
hvor tanker på forbuden lyst
sødt hvisker om i Eders bryst;
har en det mod at bryde ud
fra hjertets grund med stål og skud,
da har han kun for dagen bragt
det had, som før var i ham lagt.
Ven, hvad dig nu til ho'det går
og brænder dig med skarpe sår,

det var hos dig kun, ret beset,
en fejl ved nydelsens diæt.
Samvittigheden skulle du
kun bruge som et krydderi
for nydelsen lidt at stå bi –
Du har for meget deraf taget,
nu er du ør og tungt betaget.

Faust.

Hvor gerne troede jeg dit ord,
dog ak – i luften hen det fo'r!
Så træerne mig svarer ej,
De suser til mig: Nej, o nej! –
helt andre ord mig vinden bringer,
fra bække n hist den op dem svinger!
Jeg hører den så sagte kvæde,
o, som et barn jeg kunne græde!
Var jeg et lam i denne skare,
hvad heller skyen hist, den klare,
var jeg et træ, et strå, en sten –
kun som dem alle ren, ja ren! –
Du sky hist i din undergang!
jeg ligner dit forandrings-spil:
fra det faldt i mit hjerte mild
en trøst, så fuld af håb og trang.
Du sky, du viser for mit blik
den skæbne, som måske jeg fik:
Først lys og blomstrende du var,
af solens stråler gennemklar –

Så blev du sort, sollysets flod
sank ned, og dig alene lod –
og nu henflyder og forgår
dit billed, som en duft i vår.
Trøst giver mig det håb nu kun,
at engang, i en aftenstund,
min sjæl og så henflyde vil
som et naturens drømmespil.
Hist nede vinker dybets vove,
hvor jeg måske skal sikkert sove,
og ej mer nås af min forfølger,
for hvem jeg nu mig bange dølger.
Min sjælefred er flygtet sky,
jeg kan nu ang'ren ej undfly.
Lukker jeg ind mig i mit kammer
om hjertet føler jeg dens klammer,
vil jeg herud i skoven vige –
jeg ser den efter mig sig snige,
og træers kolde stammer komme
og trodse mig med straffedomme.
Se, våren kommet er, den hulde,
for livets glæder, søde, fulde,
at sprede over bjerg og dal –
dog mig den ikke glæde skal! –
Mig ene våren har stødt ud,
imens den dagligt friske skud
af lune vintersøvn opdrager –
for morderen den kun fremtager
her, langsomt, stykke efter stykke,

den skønne, søde jordelykke,
som han den myrdede har røvet.
Hver blomst mit hoved slår i støvet!
Forbandet du, som rev mig bort
ifra min uskylds helligdom
ind i dit mørke, helvedsort!

Mephistopheles.

En ganske lystig vanvidsflom!
Forbande Djævlen, vender det
sig i Guds øre om til bøn?
Det er forsent, forstå mig ret.
Du lider som en nar, min søn,
fordi en blomst gør sure miner,
fordi i dalen bække larme
du beder Gud sig at forbarme
og som en svækling her du tviner.
Mest fej dog er den rørelse:
Du vil tilintetgørelse!
Hin sky skal smigrende dig male,
at regningen du ikke får betale!
Hvorfor da stedse opad gabe
i stedet for sig selv at skabe?
Hvad kommer dig vel ved natur
og alt dens forårskreatur?
Er slig en dåre vel en mand,
som ved en blomst så krænkes kan?

(Ironisk.)

Du kender domestikers art:
De hilser dig vel ydmygt, rart
og hylder dig til overflod,
sålænge du på vennefod
med deres herre står. Men bi,
fornærm kun ham, og du skal se
de vil sig anderledes te.
Da er med hilsen det forbi,
de må jo deres herre tjene
og møder dig nu stivt, som stene.
Thi bryd dig ej det mindste om
hin forårs-yngels tjener-dom.

(Trohjertig.)

Dog, det er spøg. Om end naturen
dig synes venlig og fornøjet.
Hvad heller fjendtlig stemt og sturen [Note 1)] –
alt har du selv i den indløjet.

(Han trækker et krus frem.)

Drik mig af dette krus nu smukt!
Jeg fyldte i tokay det nys.
Den vin er som en piges kys –
din ånd nu trænger til ny flugt.

Faust *(drikker)*.

Den vin er god, gør underværk,
i mine knokler marven stærk.

Mephistopheles.

Mennesket løb i gamle dage
så melder os jo mangen sage
til Mahom, Krist og Zoroaster
at hente sig et underplaster
for al sin gamle jorde-nød,
for tvivl og for den bitre død.
Mer end profet, Messias, både,
hjalp ham tilfældets milde nåde,
som lærte ham at druer klemme,
i deres saft sin angst at glemme.

Faust.

Fortræffelig er denne vin –
skænk mer mig af den saft så fin!
Den har opfrisket alt mit mod
og stillet mig på egen fod.

Mephistopheles.

Ja, vin befried mangen ånd
fra gammel fordoms ledebånd,
og tit, når glassene klang sammen,
bort måtte Kristus med sit Amen;
derfor en vin i Vælske land
Lacrymæ Kristi nævnes kan.
Ny flugt tiltrænger nu dit mod –
tag kun og drik, det er mit blod!

(Spøgende.)

Nu, Faustule, vi ville synge
og os på dine fjender hævne,
nu ingen sorger mer dig tynge!
Vi ville disse bjerge stævne,
så at de deres tavshed bryde
og til vor sang med genklang lyde.

(Han jubler ind i bjergene.)

Råb nu du og, som bedst du ved,
i bjerget ind en vakker ed!

Faust *(svinger kruset og råber ind i bjergene)*.
Til Djæv'len har jeg mig hengivet –
jeg elsker Djæv'len – hans er livet!

Mephistopheles *(spøgende)*.
Hør hende dog herover skrige
Ekko, den gamle klippehore!
For hende Gud og Djævel ere lige,
for begge har hun elskovsløfter store.
Og hvad du hende end imødejager
hun blot, forstår sig, troligt det gentager.

(Bitter:)

Dog, det er idel tant og svig
og lignelser, der skændigt lamme.
Naturen lever kun i sig,
den intet har med dig at kramme.

Og når dens ekko svarer dig som bedst,
dit ord tilbagekastes med protest.

Faust.

Og dog forvoldte mig så mangen gang
dens grønne plunder hjertetrang.
Men nu jeg føler her en kraft at stige,
som skal befrie mig fra dens hele rige.
Alt mere fast mit indre nu jeg ser –
jeg angrer mine gerninger ej mer.

Afskeden

En kirkegård, måneskinsnat.

Faust *(ved sin moders grav)*.

Før havet, mit begær,
mig grænseløst ombruser,
før skyers mørke hær
om mine sorger suser,
før storme om mig true –
vil jeg for sidste gang
nu hjemmets stille vang,
din grav, o moder, skue.
O, havde døden dig
så tidligt ej bortrevet!
da var det vel med mig
ej så fortvivlet blevet.
Din kærlighed, den tro,
har spor ej efterladt,
den sank i dybe nat,
i gravens dunkle bo.
O, stor er dødens magt,
da den en moder kan
fra hendes barn få bragt!
Bort som et fabel-land
svandt håbet, før så vist,
om evigt gensyn hist
da døden dig borttog,
da kisten de tilslog

og dig til graven bar.
Du havde udlidt kun,
men i mit hjertes bund
det var, som man mit liv,
det unge, friske siv,
fra rødderne afskar.
Da engang blød din arm
om mig du kunne slå
og signende og varm
du i mit øje så –
da fryded dig vel drømme
med livshåb for din søn,
som forårsvinde, ømme,
drog gennem skoven grøn.
Nu står de der og gyser,
De træer i måneskin!
Engang så grønne, fryser
de nu ved kolde vind.
Så alt dit håb bortisned
o moder, for din søn!
Mens her til støv henvisned
i stille grav din krop,
så er i mig med vælde
det onde luet op.
O, kunne jeg dem tælle,
de nætter uden slummer,
de dage, fyldt med kummer,
de rige tårestrømme
og dine ord, de ømme, –

o, moder, al den smerte,
hvormed mit liv du skabte,
hvormed du under hjerte
mig bar – de ere tabte!
Dog vil mit sind ej lide,
om jeg ved afskedstide
lod tårers offer bære
til dig nu tak og ære,
om angers blomst jeg strøede
som roser for den døde.
Hvad for en sælsom klang
nu træffer dog mit øre?
Var det en klagesang
i krattet, jeg fik høre?
Drog kun i træers krone
høstvindens sukke hen?
Tog korset til at tone
her på din grav igen?

Mephistopheles *(fra det fjerne)*.
Kom, lad i måneskin
os gå i skoven ind
og ikke blødt her klage,
hvor kun det tørre løv
hjemgår til andet støv.
Og døve orme nage.

(De bortfjerner sig.)

Samtalen i skoven

Mephistopheles.

Hør dog i skoven høstens røverpibe!
Min ven, hør hvor den brusende kan gribe!
O skade, at ej våren hundredfold
af grønne løv fremdrev på denne vold,
så høsten med et hundreddobbelt rov
mig kunne glæde her i denne skov!
Thi intet bringer mennesket slig gysen,
som efter sommerlyst den første frysen.

Faust.

Nej, det er usselt dog, at vårens stige
til blomst og lyst ej længer op kan nå,
at alt så knapt er målt på jorderige.
Hvert år naturen bankerot må stå
for hvad de arme mennesker forlange,
den til opmuntring har kun vintre lange.

Mephistopheles.

Jeg gerne ser, når storm om høsten blæser
det grønne støv fra menneskenes næser,
og endnu mer, når sommeren ret streng
og vinterbarsk med hvide hagelbyger
så trommer march for grønne håb på eng
at uden spor det hen i luften fyger.
Det syn mig fryder altid, når naturen

for mennesket sig viser barsk og sturen,
det utaknemmelige, fejt stupide,
som har forrådt den, ej dens magt vil vide –
o, havde jeg en jøde her tilstede!

Faust.
Hvorfor en jøde just, om jeg må bede?

Mephistopheles.
Jeg ville jøden drille skarpt og plage
for hvad hans folk forbrød i gamle dage;
thi jøderne forfalsked Eders verden
og hindred den i raske flugt at tage,
lysånden fra hellener og fra inder
er ubenyttet lagt blandt Eders minder,
nu tiden spotter Eders dumme færden.
Jøder, messiasnarrene forførte
Jer hele slægt og Eders vogn fastkørte.
Messias hedder kilen, de har drevet
derind, hvor mennesket natur berørte,
adskilte er de fra hinanden blevet
alt siden hyrderne på marken sang:
Hin nat, den slemmeste blandt nætters gang,
blev barnet, det forventede, fremmanet.
Ræd jøderne alt deres blændværk aned;
dog sagde skrækken: "Han var ej den rette".
Derfor blev skrækken siddende ved dette
naturforræderi i deres træk
og er den dag i dag ej visket væk.

Med skarpe od naturen da indskar
hos alle efterslægter åbenbar
spor af forbandelsen, som blev dem bragt
"Med mig brød jøderne den hellige pagt."
At sone hin forbandelse opstod
engang en jøde, stor og vis og god.
Forsilde ville han med sine skrifter,
som med sin ånds de diamantne stifter
på dødens pæl hin Jesus atter slå
og i sit navn en tornekrone få Note 2).
Dog, døde ere Eders urkrafts drifter,
henvisnede de hjerteblomster mange,
De tryllefulde myter, stærke sange,
den mægtige, den friske kærlighed,
som giver liv, som gilder avles ved.
Naturen blev forrådt, for stedse have
I nu forskertset og dens tillids gave.
I ville gerne i dens åsyn skue,
med Eders forsken Jer et svar tiltrue,
men sky den åbner ej sit hjerte mer;
thi hvo, som i naturen ikke ser
det højeste, hvo sig har guder skabt
hinsides – han har den for stedse tabt.

Faust.

Hvad kan en vismand mennesket vel fromme
når troen på Messias først er omme?
Når han natur-oraklet ej kan høre,
hvo vil ham gennem jordens dæmring føre?

Hvorhen skal menneskenes folk sig vende,
hvorledes vil på Jord dets skæbne ende?

Mephistopheles.

Min Faust! Et tempel jeg for dig vil rejse
hvori din tanke skal som guddom knejse.
Snart i en klippehal du skal indtræde
for der dit eget væsen at tilbede.
Der finder du det ensomt, uden varme,
dybt under dig du hører verden larme,
som fra den æterklare alpetinde
en vandrer hører bækken fjernt at rinde.
Der kan du mandens lod ret nyde, kende
hvorledes hans historie skal ende.
Dog se dig for, at man dig ej skal spotte!
Erindrer du i Vælskland vel hin grotte?
Ved bunden der sig lejre onde dampe
som stige op fra kløftens gæringskampe,
dog i de øvre lag er luften sund.
Kun den kan ånde der, som med sin mund
højvokset, stærk af dybets lag opdukker,
men den, som lav sig for en herre bukker,
en hund, et barn forgår i grottens skygge.
Så er det tempel, jeg for dig vil bygge.

Faust.

Det er jo klart! Det gælder, at min ånd
med Kristus, med natur kan bryde bånd.
Hvis jeg til ham, til den mig klamrer bange

omslynger uden redning mig en slange;
er Kristus Gud og følger jeg hans fjed,
da er jeg, var det end på himmelveje,
den sko kun, som hans fod kan træde ned,
et usselt kar kun for hvad han vil eje.
Er det naturen, der i mig har fundet
en gennemgang kun for den hele slægt?
Da er jeg uden selvmål, ret og vægt
og snart er uden spor jeg da forvundet.

Mephistopheles.
I begge fald din skæbne er fatal:
Du bli'er behandlet jo af ham, af den
kun *en canaille* eller *en canal* –
thi slut dig trodsig i dig selv, min ven.

Faust.
Jeg slutte vil mit faste jeg i mig,
mig selv da nok, og helt urokkelig.
Ej nogen underdanig, fri for vane,
forfølger til mit indre jeg min bane.

Mephistopheles.
Jeg følger dig som grubelys på vej.

Faust.
Er jeg udødelig? Er jeg det ej?
Er jeg det, da vil engang fra min ring
erobrende jeg mine arme vide

om verden brede, fatte alle ting;
med alle magter for mit rige stride
til gudekronen, som min ånd mig loved,
jeg engang fæstet har på dette hoved.
Og dør jeg helt, velan, i sådan nat,
jeg vil ej tro, al kraft har mig forladt,
nej, i min stråle jeg fortæres skal,
mig selv forbrænde som Sardanapal
med samt min sjæls umådelige skatte
og frydes ved, de er' ej at erstatte.

Rejsen

Ensom strand ved havet. Aften.

Faust.

Husk, i hin nat, ved ligets stille side
et ord du talte, som har følger vide:
"Den evige despot, du kalder Gud,
gav mennesket et gådesvangert bud,
kun hos forbryderen, som har det såret,
med klarhed bliver det i hjertet skåret!"
Hvor sandt, hvor falskt! En mand vil evigt famle;
men når ham plager kundskabstørstens brand,
da må han af den rige strøm opsamle
med alle kar, så meget som han kan.
Kun rå den øses op med kærlighed,
med troskab og med hjertedybets anger,
med kamp og håb, med had, som alt forlanger
og med fortvivlelsens det vilde sind.
Hvorlidet, ak hvorlidet dog han fanger
af denne store strøm til læben ind!

Mephistopheles.

Det er vel sandt: Dog spørger jeg, min mand,
hvorfor du stævned mig til denne strand?

Faust.

Jeg vil nu bort, på havet ud,
det er jo ensomhedens brud!

Det blomstrer ej, det visner ej,
en evig øde gravens vej.
Der, mellem bølger, mellem vinde
skal sidste kummer fra mig svinde.

Mephistopheles.

Hvis dig en fart på havet lyster,
jeg har et skib ved disse kyster,
alt rustet ud for dig, så godt
som nogen sø end skued' flot.

Faust.

Hvor står det? Er dit djævelsvrag
og ganske som det vil min smag?

Mephistopheles.

I dæmringen du ser det svømme
imod os, stolt på blide strømme
og før det kan til stranden drive,
vil jeg det lidt for dig beskrive.
Sæt dig imens på disse stokke!
Lad ej dit tungsind dig forlokke;
den baglænstænken, fremadgrublen
må jeg fraråde dig som snublen.

Faust.

Var jeg i grublen ej nedgravet,
stod jeg med dig ej her ved havet;
dog, kom nu med dit skibs beskrivelse

vel med sædvanlig overdrivelse!

Mephistopheles.
Det skib går stedse som vi ville,
i oprørt hav, som og i stille.
Fuldkommen vindret er det vel,
thi hver en vind er kun vor træl.
Enhver af dem vil frem os skyde,
derom du vil dig overtyde.

Faust.
Og når de vilde storme fare?

Mephistopheles.
Om rundtom de med rasen gø,
De vil dog lege i *vor* sø
som gennem kornet let en hare.

Faust.
Men nu en sandgrund, ven, en klippe?

Mephistopheles.
De lader ej en dråbe hav os nippe.
Sandbanken dukker sig som myge siv,
og klipperne, om nok så skarpt de stige,
vil for vort gode skib tilbagevige
så blødt, som smørret for en køkkenkniv.

Faust.

Hvad roser du hos denne tingest mere?

Mephistopheles.

Det skønneste kahyttens kamre ere!
Trylle-tapeter ere der ophængte,
De sig forandre, som du det udtænkte:
Vil du et forårslandskabs friske scene,
da tier havet, og du hører ene
en zephyr suse gennem grønne grene,
sød duft omkrydrer dig fra skov og vang,
du hører nattergalens fjerne sang.
Hvis længsel efter høsten griber dig –
fluks da tapeterne forandrer sig:
på agren ser du da høstpiger stå
i aftenglans og elskov tænke på,
du hører vagtler slå igennem kornet
og fjernt fra skoven lyder jægerhornet,
trækfugle drager bort i rækker lange
og kvæget vender hjem fra sætervange.
Lyster dig vintren med dens hvide dragt,
straks bliver vintren på tapetet bragt:
De stormafrevne blade om dig hvisler,
tykt sneen fyger, bække ej mer risler
men fryser til, og på tilfrosne flade
med piskeknald nu slæder farer glade.

Faust.

Om landet og dets vekslen ti dog stille!

Har jeg ej sagt dig, glemsomme ledsager,
at landjorden jeg nu forlade ville
fordi dens vekselspil mig ej behager?

Mephistopheles.
Tilgiv, det sådan af min tanke slap,
hukommelsen tit drejer mig en knap.

Faust.
Dog ellers jeg behøver ej at pille
ved din hukommelse, når blot det gælder
med gamle sager mig at plage, drille.

Mephistopheles.
Miskend min gode vilje dog ej heller!
At vække din erindring er min pligt,
min pagt mig tvinger, dig at nævne sligt
og imod sandheden dit blik at vende –
af det forgangne kun du kan den kende. –
En slet hukommelse jeg ellers nok kan lide,
en arv fra liderlige fædres side.
Jeg ser en sådan hullet hjerne
hos flotte herrer meget gerne.
Ser du et gammelt tårn, forvitret.
Af storm og regn igennemsitret?
Nedfalde stykker af hver fuge,
da komme morderiske gribbe
og lejre sig i murens ribbe,
derinde deres æg udruge.

Så nager livets vilde storm,
så nager dødens stille orm
og på erindrings gamle bygning –
og falder der fra den opløste rygning
et stykke tanke, forsæt, smerte, glæde,
da er med lynets fart og der tilstede
rovfugle snart fra Helveds lidenskaber
og bygge overalt, hvor hullet gaber.
Der har du noget om din elskte brud!
Men hvad jeg her om sandhed for dig spandt
er kun et dunkelt bånd af hendes skrud;
en ridder ærer dog hvert elskovspant!

Faust.

Jeg tager det; jeg bliver vel endnu
mit forbund tro, om end med stille gru,
jeg ofte på den sandhed tænke må,
hvorfor mit hjerte engang kunne slå.
Du gav af hendes dragt et dunkelt bånd,
vil hun i sørgeflor for mig optræde?
Velan, jeg byder hende dog min hånd
og skulle om min hals hun evigt græde!

Mephistopheles.

Nok derom. Lad os om vor rejse snakke,
jeg tror, du for min omhu skal mig takke.
At skærme dig for kedsomhed jeg søger:
I skibet har jeg pakket gode bøger
på det, at ikke atter din forstand,

når du kun havet ser, og intet land,
til gammelt bibelvæsen sig skal vende,
Lucretius de natura rerum har
jeg for dig slået op, ham må du kende,
min yndlingsbog hans digtning altid var.
Så mangt et kraftigt ordsprog den kan give,
især om guderne og kærlighed;
det er helt kosteligt! Jeg ikke ved,
om selv en bedre bog jeg kunne skrive.
På fordækket vi ville da spadsere
og jeg vil dig den skalk interpretere.
Så har jeg sørget for den bedste vin,
min mesterkok er og særdeles fin.
Med sine kunster vil han for dig brase
og sætte dig din gane i ekstase.
Du får og der med noget andet spase,
så skønt og vittigt, varmt og smægtende,
i elskovshandler kækt, dog intet nægtende:
Seks piger er det, hvormed jeg dig glæder –
er du da så tilfreds med mig, din rheder?

Faust.

Aldeles ikke. Jeg er ikke stemt
for dette skib, så kedeligt bekvemt.
Så længe jeg mig føler søn af jorden
er dens besvær mig kær og hjemlig vorden.

Mephistopheles.

Jeg ville kun med sådan trylleskare

mod altformegen tænken dig bevare.
Du kender havet ej – dets alvorsblik
alt mangen vandrer dybt til hjertet gik.

Faust.

Jeg vil det i dets frygtelighed skue.
Skaf mig et skib, ej som en tryllestue,
men som de arme mennesker det lave,
usikkert, tyndt, og som i storm må rave.
O, storm, o storm! Hvor længes jeg til dig!

Mephistopheles.

Mindre betænkelig er stormen mig
selv når den brøler og når alting knager:
En krigersk lyst dig snarest da betager,
så du tumulten og de drøn, som støde,
med mandemod og jubel ser i møde.
Det stille hav jeg frygter meget mer!
Imod det ej din trods og stolthed ler.
Når bølgen hviler og ej storme synge,
når hav og himmel tavse sig omslynge
som tvende søstre, der i fromhed bede,
det kunne, frygter jeg, min Faust forlede,
da frygter hos min Faust jeg sværmeri
om han i stormen end sig følte fri.
Imidlertid er natten faldet på
og bølger brusende mod klippen slå,
imellem klippebugter vinde pibe
og uvejrsskyer rulle mere nær.

Min tryllebåd, det ypperste af skibe,
er kommet ind til stranden, og se der –
det vugger sig i leg med skarpe skær.
Hør! Søde stemmer lyde alt derinde
og næppe hørt, i stormen atter svinde.
Jeg spørger dig på ny, med sidste vægt:
Forsmår du skibet, som jeg har at byde?

Faust.

Jeg spørger dig, du frækt rebelske knægt,
for sidste gang, om du har lært at lyde?

Den Onde vredes. Fra hans blik sig skyder
et lyn på skibet, og det straks antændes.
Højt flammer det med gnistren, og forbrændes
og flagrer hen. Skibsbranden brat sig bryder
med kattens mørke slør, og ildrødt skær
sig breder over havet fjernt og nær.

Morgenen gryer. Det bliver atter klart,
for friske vind et skib uddriver snart,
dets vimpler flagrer, alle sejl er fulde,
som længslen mod det fjerne drage skulle
langs skibets sider bølgeskummet går,
og som nu solen op i østen står
bortflygter landet og tilbagevigerer

alt som en dunkel drøm, når dagen stiger.
I bølgebruset vandrer Faust der med
og stirrer ud i havets ensomhed.

Drømmen

Matroser synger deres aftensang,
som knapt fra deres sangerlæber klang
før uden genklang den i havet svinder –
menneskestemmen ingen anklang finder
i havet, der i ensom storheds mag
selv ej gengiver himlens tordenbrag.
Mild luft nu kruser havets spejl igen
og driver sejleren så sagte hen,
som pigen, når hun bly bortfjerne vil
sin bejler og hans kysses elskovsild,
med bløde hånd ham fra sin barm borttrænger
og dog til slutning i hans arme hænger.
Alt solen daler langsomt ned i vester,
dens glans end sitrer over fladen våd –
så dvæler tit, lig disse stålerester,
det lyse spor af mangen ædel dåd.
På vide hav man glædes kan og grue
ved solens undergang så at anskue:
det øjeblik, da i ukendte sø
vor livsveninde, solen, synes dø.
Igennemtrænger vandreren med ve
og bølgens skumring bange må han se.
På øde vandvej, i den dunkle nat,
han må sig føle ensom og forladt –
da hæver han mod himlen op sit øje
og søger hjemlig hilsen fra det høje:

De kendte stjerner, som vel ingensinde
mer let kan vejen til hans hjerte finde,
end når ham jordens hilsen er frataget,
de give aldrig sjælen bedre vinger
end just når havets vandgrav den omringer.
Har sådan følelse, o, Faust! – dig taget?
Og vil erindring til dit hjerte nå? –

Skibets kaptajn nu taler til ham så,
henvisende til solens sidste blik:
"Ved solnedgangen må jeg hvergang tænke
vel på en bitter stund, jeg gennemgik,
da jeg min døde moder måtte sænke
fra borde ned i havets dybe grund.
Den var så fuld af kummer, denne stund,
at få kun noget lignende erfare.
Sålænge jeg end lever, hjertets bund
skal denne dybe kummer tro bevare.
Der lå hun, hun, som fødte mig, udstrakt
på brættet, med en sejldug overlagt.
Ved hendes fødder hang en sæk med sand
og brættet vented' lidt på skibets rand.
En lille bøn – og så matrosen kaster
den døde med et smil fra brættet ud.
Hun falder – liget ned i dybet haster,
men længe vinked mig dets hvide skrud.
Derfra drog skibet – men mig gru det gav
at måtte lade så min moder ene
om enddog død, i fremmed vilde hav,
til ådsel der for kolde fisk at tjene!

Og når i havet synker solens skin
da falder altid mig min moder ind!"
Faust svarer: "I er mig en underlig!
Hvor kan I på det vilde hav fremfare
og dog så blødt et sindelag bevare?
Helt modsat stemmer denne rejse mig;
hvad engang fryded mig af jordens gaver,
hvad mig, fordi jeg tabte det, før krænked –
al jordens lyst og smerte har jeg sænket
i dybe hav – jeg alt deri begraver.
For mig blev havet smertens dybe skole,
her kan den mægtigt at opflamme lære
imod den evige, ak, aldrig nære! –
Så, at den ej må på det skabte stole.
Et mægtigt ord! Foragt for alt det skabte –
derved, jeg fatter det, min skyld jeg tabte,
erindringspile træffer langt vor skæbne,
kun stolthed imod anger kan sig væbne.

Imidlertid sig solen ganske dølger
og sejlene nedhænger slappe, tomme,
med solen vindene til ro og komme,
alt mere sagte skvulpe dunkle bølger.
På lejet, slummerventende, er strakt
vor vandrer Faust, hans øre tæt er lagt
til skibets bræddevæg, hans øje lukket,
ham bølgen har en vuggesang tilsukket.
Fornøjet hører Faust i havets mumlen,
hvor nær hans hoved døden lege kunne!
Snart er det rislen, snart en sagte tumlen

og snart det hemmelighedsfuldt vil klinge
ret som når vinde over skov og lunde
en rest af spredte klokketoner bringe.
Nu dumpt det bruser, som fra fossevældet,
og nu som hyrdefløjte blidt fra fjeldet.
Nu hører han, alt halvt i drømmens rige,
fjernt glade børn fra legepladsen skrige.
Alt mer konfust han hører bølgens kalden,
til søvnens overmagt han er hjemfalden.
Jo mere trodsigt sig en mand har stillet,
i stolte ensomhed sig selv kun villet,
des dybere han må i natten finde
hvordan lidt efter lidt hans sanser svinde,
hvor sødt det er at blive underlagt
naturens moderkys ved søvnens magt!
Snart har en drøm Fausts sjæl så let berørt,
med sagte skaberhånd ham langt bortført.
Den drømmer på en ø står nær ved strand
omflydt af havets kreds, som aldrig ender;
en blomsterskov fra ubeboet land
sødt forårsdufte ned i søen sender.
En klang der går fra dybe ensomhed
af elskovs lyst, af længsels ve, den søde.
Af fuglesang, som ej i af skræmsel ved.
I østen stråler klart en morgenrøde,
småvover gløder, synger blide sange,
melodisk lokker dybet alt tilfange.
Vor drømmer lytter – tror alting at forstå –
selv alle bud, der fra vårlufte gå,

han lytter længe, sært betaget dog
af luftens, havets hjemligt stille sprog.
Nu ser han pludselig i sine drømme
en båd fra østen imod vest at svømme
og båden driver nu hans ø forbi:
En kvinde med et barn han ser deri –
et barn så skønt, med gyldent lokkehår.
Som morgenhimlen det sit blik opslår,
salig tilfredshed ses om munden smile
og i de hulde træk er uskylds hvile.
Som båden går forbi for sagte vind
ser kvinden sorgfuld i hans åsyn ind.
O, moder! – råber han. Hun græder stille
og lægger blidt sin hånd da på den lille.
"Så var du engang" – det var hendes klage
og alt med strømmen bort de fra ham drage.
Faust stirrer efter hende, efter dette
hans barndomsbilled! – som de nu for lette
flodbølger i det fjerne snart hensvømme
forandres snart og tonen i hans drømme:
I skoven tier forårssangen nu
og vind og bølger bruser frem med gru,
og det er aften. Med et sæt da sprang
i havet solen til sin undergang.
Natsorte skyer ruller frem fra oven
og stormen sønderriver blomsterskoven
og lyn henfare, tordenbraget trommer –
på bølgerne en anden båd nu kommer.
I den en jomfru skrækbleg viser sig,

i hendes arm et stivt, et blodigt lig.
Som Faust forbi dem driver stærke vind
hun ser ham sorgfuld i hans åsyn ind:
"Ham dræbte du" – var hendes stumme klage –
og stormen alt langt bort dem måtte jage.
"Maria!" råber han. – Nu vågner brat
og iler op på dækket. Om i nat
sit blik han jager, end af drømmen tagen,
og søger båden der i stormens bragen.
Men her er ingen båd, ej storm, ej tåge, –
havet er stille, måne, stjerner våge.
Da ham imødefunkler stjerners skare
han vågner helt og drømmesyn henfare.
Havet er roligt, let kun vover trille;
den lette luft som lyttende står stille,
så stille er den nat, at hjertets banken
han tror at høre, og det er for tanken
som hørte duggen man fra himlen drysse
og månestrålen sagte vandet kysse,
som hørte man, med mild vemodig klang,
hen tone tidens dybe sørgesang.
Som Faust i denne tavshed ned er steget,
Mephisto nærmer sig. "Det er dog eget,"
han siger. "Dette i min smag ej falder.
Afskyelig jeg denne stilhed kalder
og til at kvæles i. Jeg derfor vil
matroserne nu hente. Deres spil
og deres sange jeg langt mere priser,
jeg hører heller deres grove viser

end fra din rørelse de tårer alle
iler på de stille vande ned at falde."
"Ti stille! Bryd ej med så skarpe skrig
den tavse nat, den just behager mig!
Forbi er tårers tid. Bag dunkle sky
de klare stjerner alt forskræmte fly
som børn, der kryber under varme dække
når deres egne drømme dem forskrække!
Den er et barn, hvem drømme kan betage –
ved dem mit blod vel hedere kan jage,
mit hjerte skrækkes, sørge og forsage.
Dog om end mine nerver, mine årer
som jordens børn ved fantasispil bæve –
jeg kan dog over denne magt mig hæve
og drømte rædselsvejr mig ej bedårer.
Jeg vågner, jeg er herre i mit hus,
jeg fejer spøgeriet ud, som mus.
Dog er det slemt, at jeg må drømme have
når søvn min viljesmagt kan overkomme
og de som grådige hyæner komme
om natten, og de døde mig opgrave.
Det hjælper da ej, at jeg har mig lettet
for overtroens byrde, at jeg har
det stærke tårn "Foragt" så højt oprettet,
hvorfra jeg vågende og middagsklar
kan skue ned på eventyrets gru
om skyld og anger, hvad det hedder nu –
dog drømmene, de bæster, sniger sig
end altid efter blændværks dulgte lig."

Så søger Faust ved harme at fordrive
hver følelse, som drømme kunne give,
mens nattetåger, fugtige og klamme,
hensvæve over havets dunkle vande
og stryger, kølende hans indre flamme,
over hans høle, trodsighede pande.

Stormen

(Faust og Mephistopheles spadserer på fordækket.)

Faust.

På skibet vandrer vi frem og tilbage,
mens skibet i det vide hav må jage.
Med vindene er havet og på fart
og jorden, med samt skibet, hav og vinde
igennem himmelrummet skyder snart
i evig lidenskab, kan intet finde.
Mig havet er fortroligt mer end landet,
her bruser det så klarligt gennem sjælen
hvad hist jeg ikkun følte svagt og blandet,
at og naturen har en længselskvælen
efter en lykke, som den aldrig når –
alt, hvad i denne labyrint omgår
kan intet sted i hvile sig forskanse.
Thi længselsstormen stedse det bortriver,
og søger jeg den fred, som graven giver,
må dog min aske rundt om solen danse.

Mephistopheles.

Selv kvæget synes kun at nyde ro
på græsgangen, hvor søde urter vokse –
det myrder vårens blomsterbørn så fro –
til en Herodes bliver hver en okse,
imedens koger i dens årer røde
den hede strid imellem liv og døde.

Græsgangen minder om en heste-vogter;
vi traf ham, da på et af vore togter
vi gennem Magyarerlandet red,
ved vagtilden, i skovnats ensomhed!
De sorte hingste græssede rundt om
sælsomt belyste, deres manehang
i nattevinden fløj og hyrden sang
en sorgfuld sang, som fremmed til os kom.
Da tav han stille, stirrede i døden
og hobede derover ufortrøden
en mængde blade, stirred så igen
med indesluttet sind på bålet hen.
Da kom fra tykningen en ugle frem
og skreg, og flaksed om hans øre slem.
Opirret hyrden nu på fode sprang,
greb en uhyre brand og vildt den svang
omkring sit hoved, kyste derved fort
den slemme gæst, som fløj i natten bort.
Som denne hyrde i skov-ensomhed
svang flammetræet om sit hoved vred,
så evighedens hyrde svinge kan
omkring sit faste hoved verdens brand,
for at bortkyse fra sin nattefred
den ugle, som ham tirrer: "Kedsomhed"!

Faust.

Hvis stjernerne, den store vandreskare,
kun vare funker, der fra branden fare
som hin storhyrde om sit hoved svinger –

hvor er da hestene, som han betvinger?

Mephistopheles.

Dem finder vi vel og, vær ikke bange!
Min metafor du driver i det trange –
min egen datterlil den dog ej var
hvis af dit spørgsmål den ej fik sig klar.
De heste, hyrden på sin græsgang har
og som *alene* er den gamle kære,
for deres skyld må verdensbranden være.
De heste er hvad filosoffen kalder
ideer. Og som tidsfordriv det falder
mig ofte ind, med sagte trin at snige
mig til en sådan hest, og pludselig
da på dens ryg med spring at sætte mig,
et ridt at gøre gennem verdens rige
til hesten mig afkaster, og nu sky
tilbage til sin hyrdes græs vil fly;
thi hvad naturen gav, den rige moder,
fortærer hjorderne som lækkert foder.
Du roselil, til sådan lod for god,
jeg heller på min hest dig sætte lod!
Se – der på himlen kommer andre heste,
en hjord af tordenskyer vil os gæste.
Fornemmer du dens flugt, dens vilde tag?
Alt knager skibet ved dens første slag.

Faust.

Som hestene igennem steppen fare

og over slanke græsstrå vildt hensuse
og dem med deres fnysen bøje snare
og dem med deres stærke hovslag knuse,
så ser jeg disse himmelhestes spor
henover havet rasende at gå –
og blæse fra opspilte næsebor
de stolte master ned som tynde strå.

Mephistopheles.

Halloh! Nu vore master knage, brækkes –
ser du kaptajnen, hvor han bleg forskrækkes?
Han er torbisten, som på strået bumler
og når det knækkes af, med det nedtumler.

Faust.

Hej, blege skipper, fald dog ej omkuld!
Den er ej mand, som så for stormen viger
og som en pisket puddel ned sig sniger
til hjertekamret, til sit hundehul.
Ha, viser du ej mandemod på stand,
jeg kaster dig, ved Djævlen, dybt i vand!
Rædhare! Skammer du dig ej for stormen?
Jeg tåler ej, at mennesket, lig ormen
med skam bortkryber i sin tiggerdragt
så for naturen i dens storhedsmagt.

Kaptajnen.

I tyve år jeg fo'r på dette hav
så skrækkelig en storm det aldrig gav.

Hvor hver en nagle, hver en fuge knager!
Ve os! hvor alt dog vakler, brydes, brager,
hvor afgrunden mod himlen nu os kaster!
Det næste øjeblik til enden haster.
Jeg sitrer ej for mig, men jeg er fader;
min viv, mit barn ej gerne jeg forlader,
de skulle engang bede ved min grav.

Faust.
Fordømte maner! Kryster! Ned i hav!

(Kaster kaptajnen i havet.)

En præst *(på knæ)*.
Forbarme dig, du store Gud!
Hjælp nådig os af nøden ud!
Ak, for din søn, for Kristi blod,
du over os dig nu forbarme!
Lad blodet blive for os arme
en olie mild på stormens flod!

Matroserne *(på knæ)*.
Forbarme dig, du store Gud!
Hjælp nådig os af nøden ud!

Faust.
Gør hvad du vil, kom med din storm, din magt,
Verdens despot! Jeg trodser uforsagt.
Mit legem klæber her ved undergang,

urkraften i min ånd er dog ej tabt,
den evig er, som du, af lige rang,
og jeg forbander hvad hos mig er skabt!

Mephistopheles.
Bravissimo! Vor båd går under snar
den lille mundfuld oceanet har
alt længe i sit gab vendt hid og did,
nu med sin klippetand det gør en bid.

(Véråb fra mandskabet.)

Nu sluges den. Faust, hen på dette skær!
Spring op – der kommer floden dig ej nær.

Faust.
Jeg står alt fast. Matroserne dog synke –
De leved gerne dog. Jeg må dem ynke.

Mephistopheles.
De fleste alt på øen er til stede –
De karle svømme bedre, end de bede.
Dog er den blege kapitajn alt druknet,
hans håb om tørre grav er altså sluknet,
og præsten der sin sidste dråbe tømmer!
Med bedre kraft han beder, end han svømmer.
Hvor bølgen hvirvler ham! Hør, hvor han klynker!
Tonsuren glimter endnu, mens han synker.
Den samme er det, du engang så træde

i kroen ind.

(Med latter:)

Hvor vil hans kærest græde!

Gørg

Et værtshus ved havstranden.

(Faust, Mephistopheles, Gørg, Michel, Kurt, Hans *og andre* **matroser, tøse, spillemænd** *osv.***)**

Kurt.

Skibet er væk, dog kun med mus,
thi manden svømmed' vel i hus.

Michel.

Vor kapitajn blev på den våde båre.

Hans.

Hvi lod han sig så for et ord
bråhastigt smide overbord?
Han med sin hårde tugt og bløde tåre!

Gørg.

Mens døden i sin jægerdragt
med storm som hund nys gjorde jagt,
da der fra sky kom lyn og knald
og højt lød hundens vilde gjald,
alt Eders mod gik op i røg!

Kurt.

Men det var og for grov en spøg.
Hvor skulle vi vel søge råd?

Til inderst sjæl jeg var så våd,
jeg var så våd og gjort til ål,
at jeg fik trang til skriftemål.

Gørg.

Da bad I Herren sig forbarme,
I loved messer, rene sæder –
og nu i disse tøses arme
jer skyld hos Djævlen I afbeder!

Michel.

Sneg sig dog ej, trods al din trods,
du hårde, kolde klippeklods,
en lille bøn og i dit skæg?

Gørg.

Dertil er jeg for kold, for træg –
af bøn jeg aldrig noget vidste,
holder det ej, så lad det briste!

Hans.

Sig, Gørg, har du og aldrig bandet?

Gørg.

Jeg beder aldrig, derfor og
jeg heller ej til banden tog.
Til alting er forbi, forbi,
jeg synger kun *én* melodi

i stormen og når smult er vandet.

Hans.

For sjælen er en ed mer værd
end for min hånd det skarpe sværd.

Gørg.

Livsløbet er i slag at gange.
Thi jubler ej, og vær ej bange
om just en sluttet ryttertrop
henfarer over dig, din krop,
og knækker den et ben på dig –
så skal du ikke være slig
en dreng, at du på slagets mark
vil spytte efter hestens spark.

Kurt *(med en tøs i sine arme)***.**

Omslyng mig nu med dine varme
og fryderige elskovs-arme!
Ret meget liv min lange fart
for denne time har opspart:
skovdæmring grøn og fuglesang
og al den søde forårstrang
gik for mig tabt og helt forstummed',
hvor kun den kolde bølge skummed'
og stormen sin dødsvise sang.
Nu jorden og dens hele lyst
i dig jeg trykker til mit bryst
omarm mig, barn, til glædesklang!

Michel *(til Gørg)*.

Hvad tykkes dig, du visdomstekst,
om denne piges ranke vækst?

Gørg.

En pigelil, det fulde bæger,
ej mindre mig end Eder kvæger.
Den lette sværm af sorgens fluer
i vinen druknes, og mig huer
en glædestøs som fluevifte –
til nar hun kan ej mig omskifte.

Michel.

Vært! End tolv flasker fluegift!
Dog, mærk det vel, af stærkest drift!
Skænk og for disse spillemænd!
Lad deres violiner klinge
med lystig takt, mens vi igen
friskt vore fluevifter svinge.

Gørg.

Kom hid, min nøddebrune skat!
Lad os på dansen tage fat.
Mit smukke barn, hvad hedder du?

Pigen.

Suse, min kære følgesvend –
men drej mig ej så hastigt hen.

Gørg.
Vi bliver snart mer kendte nu.

Mephistopheles *(hviskende, til en pige)*.
Husker du præsten end, den bejler from,
med hvem for nogle år du flakked om?
Ret nu for havets dyb han har dig sveget.

Pigen.
Druknet min gamle skat? – Beklager meget!

(Hun danser videre.)

Suse.
Du rører knapt af flækken dig,
men drejer, svinger, tumler mig –
jeg gøgler op og ned i leg
ret som et egern i en eg.

Kurt.
Så hæst end disse giger klinge,
det er dog mere yndig sang
end hvinen nys af stormens vinge
og skrig ved skibets undergang.

Hans *(til sin danserinde)*.
Nu rask, du tjæretønde trind,
jeg ellers slår hver stav dig ind.

Käthe.

Så slip mig løs, du gale svend!
Lad mig dog snappe luft igen.

Hans.

Fort, lille so, fort uden rast,
en vals, mit barn, er ingen mast.
Jeg vil blot ved at danse så
din tykke vom mer slunken få.

Käthe.

Befri mig – jeg ej mere evner.

Hans.

Du stønner, som et sejl, der revner.
Du tykke sjæl, tillad mig kun
at kvæle dig en liden stund.

Gørg *(sætter sig med sin danserinde ved Fausts bord)*.

Kom barn, afkøl dig her i mag
hos mig;

(Til Faust:)

Med jer jeg drikker nu!

Faust.

I dig jeg alt fandt velbehag,
stød an! min vakre broder, du!
Du talte før et dygtigt ord

om livet. Hvad, om du fortfo'r!
Fortæl mig videre et stykke
hvad du om livet tror og om dets lykke.

Gørg *(mens han drikker)*.
Man har mig i en bælgmørk nat
i denne verden så indsat.
Jeg ved ej af, på hvilken vej –
det mig bekymrer heller ej:
nu er jeg her, jeg har min plads,
den er god nok, er mig just ret.
Thi verden er mig dog for slet
til at jeg skulle skæve hen
til fru Fortunas tomme stads.

Faust.
Sig, tror du på en Gud, min ven?

Gørg.
I stormen stod du fast, som mand,
derfor med dig man tale kan.
Jeg tror, at når et skib er flot
og vinden god, i havn det når,
jeg tror og, at et skib forgår
når det for meget vand indfår.

(Han drikker.)

Som selv jeg måtte synke om,

hvis jeg for megen vin bekom.

(Han kysser sin pige.)

Jeg tror på kysset fra min mø,
jeg tror, at jeg skal engang skal dø.

Faust.
Altså på Gud du tror da ikke?

Gørg.
Han aldrig stod for mine blikke,
hans stemme aldrig til mig lød.
Hvis der var noget, han mig ville,
så blev han som en mus ej stille –
forlængst han da et tegn mig bød.

Faust.
Gav han dig ej i bjerg og dal,
i luftens blå, i uvejrspragt,
i store hav, i stjerners hal
et tegn dog på sin herskermagt?

Gørg.
Skal alt det som et tegn mig fromme,
så må han selv til mig først komme,
så jeg fra ham kan lære lige
hvad bjerg og hav og luft vil sige.
Alt dette er for mig sålænge
kun stjerner, luft og hav og enge.

Hvad jeg ej fatter og forstår,
det ikke mig til hjerte går.

Mephistopheles.

I skred vel før igennem fagre
og gyldentunge hvedeagre –
så I da ej på aksets bølge
at brændevin kan deraf følge?
Så ser I ej på bjerg og dal
og ej i hav, i luftens sal
og ej i fulde firmament
hvad for slags ånder mennesket
deraf har brygget og udbrændt? –
Man har deraf frembragt så let
Treenighedens underdrik,
som med berusnings magt med ét
jer mennesker til ho'det gik.
Tag engang kun en slurk på kraft,
en dygtig slurk af denne saft
af trefold destilleret ånd!
Giv agt, hvorledes som en vånd
da Eders svage hoved svajer –
I har da nok – som af tokayer.
Det er en rus, så dyb, at man
den knapt i grav udsove kan.
Se til min ven her, doktor Faust,
han, som nu sidder der så tavst!
Hvor grueligt har han sin Gud,
da stormen rased, nys skældt ud?

Det måtte, stol derpå, min kære,
en rest af troens feber være,
af sjælens sygelige krampe
for at afryste rusens dampe.

Faust.

Det hjerte ejer fuldt ud ro,
som aldrig end har kendt til tro,
og lykkelig er den, hvem stunden,
den onde, som ham røved tro,
straks og har lagt i gravjordsgrunden.

Gørg.

Under din fod det vakler end,
din nyden er ej sikker, ven.
Når jeg en kvinde plukker, ej det volder
mig mere skrupler, end om jeg afbrød
den flaskehals, jeg her i hånden holder.
Min elskovsnydelse er sikker, sød,
ustandseligt behag mig vinen bød.

Faust.

Lyksalig den, som bliver sat
i drømme over i hin nat –
hvis livslys ved en bøn, et troens bud,
som forårsluft derfra, kan åndes ud.

Gørg.

Min ven, den sag mig bliver klar

at du for meget drukket har,
vel ej af denne vin, hvis ild
du som en syg knapt nipped til,
men af hin underdrik, hvorom
din kammerat på tale kom.

Faust.
Saligst af alle den jeg prise vil,
der alt som barn sit øje lukker til,
som ej på denne jord har sat sit fjed,
som fra det varme moderbryst
umiddelbart og uden dyst
i dødens arme overgled.

Gørg.
Alt bryder vilde lyst nu sidste skranker.
De karle larmer her med sådan summen,
så tølperagtigt og med bjørnebrummen,
at man ej hører sine egne tanker.

Lise *(den skønneste af pigerne, til* **Faust).**
I er en herlig mand! O før mig
til dansen, den skønneste, jeg kan opleve!
Let skal jeg da, flygtig og sporløs, o hør mig.
som lykkens time med Eder omsvæve!
O! fryd dig! hør dog violinerne klinge!
Omslyng mig, du skønne, til saligste ringe!

Faust.

Jeg danser ikke – gå din vej –
så lystigt skin påtag dig ej.
I dine blik jeg læse kan:
Din hele lyst er ikke sand.
I øjets dyb jeg ser en skygge,
som ingen smilen kan betrygge,
ej skjule, hvad du end har villet.
Thi skyggen er det dunkle billed
af ægtemand, af moderglæde,
som du har vovet at nedtræde.
At du i mig så fandt behag,
det var måske, et slægtskabsdrag.
Vi begge er på livets rejse veget
kækt fra den bane, os var forestreget.
Thi kraften til erkendelse jo er
hos manden samme trang og livsbegær
som det, at blive moder, er for kvinden.
Hun bliver aldrig lykkelig forinden
hun af den store verden, som er skabt,
har fattet et, om nok så lidet stykke.
Hun fatter verdens alt i moderlykke,
og gør hun ikke det, er hun fortabt.

Kurt.

Hurra! Slig nat jeg aldrig havde fat!
O, du livshede, fulde, stærke nat!

Michel *(idet han omfavner* **Kurt).**

Du er den galeste dog af os alle,
o, lad mig om din hals nu falde!

Gørg.

Faust, er du da en kvindehader?
Det skønne barn med fine lader
kom dig i møde, og du hende stødte
så hårdt dog bort, at hendes hjerte blødte. –
Der står hun nu og græder i en krog.
At hun nu græder, mig ej rører dog,
thi pigen har i denne stund
så meget jublet uden grund,
at hun til en forandring nok kan græde.
Men hør min ven, har du mod elskovsglæde
til skjold en kyskhedspagt dig lavet,
så finder jeg det smagløst og akavet.

Faust.

Jeg har på søen, i de lange dage,
mangt livsspørgsmål til granskning kunnet tage,
så kunne jeg og elskovslyst betænke
og jeg skal ikke mer på denne gade;
den lyst skal stoltheden ej lade skænke
sig af naturen, om den enddog ville.
Dog vil den ej, den har en mæglerånd
som regner overalt fra hånd til hånd
og uden mål er ej dens gaver milde.
Hvo, som sin elskovslyst ej ufortrøden

forrenter til naturen, uden nøden,
med omsorg for de spirer, deraf komme –
ak, med hans lykke er det snart da omme.
Han sveget har naturen, ham betaler
hin manerske da snart med hjertekvaler.
Nu er jeg denne handel kvit, jeg ved,
at jeg for brudte troskab noksom led,
indtil jeg endelig nu godt og vel
Anger, hint jammersbarn, har slået ihjel.

Mephistopheles.
Min Faust er tankesyg og stiv,
dog er hans sorte præketone
for kroer dårligt tidsfordriv.
Først så i skøge-blik han spor af sorg,
nu lader han natur, som kræmmerkone,
handle med elskovslyst på borg.

Gørg.
Ej hvad, natur? – Lad den kun gå!
Hvor er den? Aldrig I den så.
Nu gør vel slig aftrukket sprit
I Eders hoved om sit ridt.

Mephistopheles *(til* **Gørg.)**
Alt længe var det mig af vægt
om Eders venskab at andrage?

Gørg.

I er den mest fatale knægt,
som jeg har set i mine dage!

(Til pigen:)

Kom tøs! – nu med på en svingom.

Pigen.

Ret så – alt angst mig overkom
ved Eders alvorsmørke brummen
langt bedre er fiolens summen.

Faust.

Den Gørg så mangt et ord har sagt,
som har mig til betænkning bragt.
En rigtig mand! Står som en mur
forlader end ham Gud, natur.
Nu vil jeg ud i natten lang
at kvæge mig ved stormens sang.

(Går ud.)

Hans.

Se kun til Kurt, hvor han er gal!
Han svinger om i runddands pigen
og tager kysse uden tal!
Hans feber er i stadig stigen.

Kurt.

O skønne barn! Så dansede jeg gerne
for evigt om. Jeg elsker dig, du søde!
O, kunne dog min elskovsild så gløde
og sammensmelte os nu til én stjerne,
så strålende af himmeldansens glæder
vi raste gennem alle evigheder!

Fausts død

Klippestrand. Nat. Vedvarende storm.

Faust *(siddende på et klippestykke)*.

Den stærke Gørg har ikke sat
en funke trøst ind i min nat!
Hans tale kun min længsel nærer
til det, som han så koldt undværer.
Velan, mit hjerte! – denne stund
vil i dit gådedyb jeg skue
og gribe i dit sår til bund –
hold fast; – og derved ej du grue!
På dette fjeld, af stormen båret,
forfærdeligt det kommer frem
hvor jeg fra kærlighed og hjem
så ganske ene er afskåret.
Ak, bølgen, som for stormen går
og skummende mod klippen slår,
den vind, som hyler, splintrer skoven,
det lyn, som sitrer ned fra oven –
mer hjem de have og mer ro
end du, mit hjerte, i dit bo.

Gud har jeg villet kæk forlade,
naturen stolt jeg ville hade,
nok i mig selv jeg ville være –
O dunst! – Jeg kan det ikke bære.
Mit jeg, det hule, mørke, sidste,

nu slutter om mig som en kiste,
mens til mit selv jeg stiv nedtrængte
mig Djævelen i dybet sendte.
Nu, levende i mørke grav,
jeg vågnet er til livets krav
og er begyndt med jammerklage
der på mit eget selv at nage.
Nu har jeg sprængt det dunkle fængsel;
med dobbelt lidenskab og længsel
jeg strækker mine arme ud
fra dødens hus mod verden og mod Gud.
Mod Gud? – Dog nej! det er kun mit begær
at kunne glemme, jeg en skabning er.
En fordring, dyb, umådelig,
har i mit indre åbnet sig.
Først måtte lysten i mig brænde
til alt at fatte og erkende,
men nu erkendelsen ej nok mig bød,
selv om i fulde drag jeg den end nød –
om end jeg verden kende lærte,
den bli'er dog fremmed for mit hjerte.
I enkeltdele den henflyder,
ej en sig om den anden bryder.
Sålænge kys på Jorden fødes,
hvoraf min sjæl ej gennemglødes,
sålænge her på jord er smerte,
som ikke nager på mit hjerte,
sålænge jeg ej almagt har,
helst så jeg, at jeg ikke var.

Hvor havet nu mod himlen slår,
og i mit hjerte genklang får!
Jeg føler, det er samme trang
som her nu i mit hjerte lever
og som mod himlen bølgen hæver:
Kun længsel efter undergang.
Det er den samme drift, som banker
i alle disse vilde tanker:
at gennembryde alle skranker,
med glædesråb på døden kalde
og sammenstyrte alle, alle!

O, grib kun videre, du storm!
Medtag kun på din stærke vinge
nu højest stjerne, lavest orm, –
for endelig os hjem at bringe.
Som stormen havet her oprører,
så vækker af min sjæl den frem
det længst forglemte, der mig fører
tilbage til min ungdoms hjem:
Da jeg så frisk en dreng end var
og tjente præsten ved altar
som kordreng, mens han messen sang,
og dertil med uskyldig klang
min barnestemme lød så fin
med ubegribeligt latin,
der mig så fort fra læben randt
som bækken over kiselkant.
Som da min lille klokke klang
og lystigt, højt jeg dertil svang

det rygende thuribulum –
med ét den færd dog syntes drengen dum –
Det ærgred mig i stolte sind
at for gudsbilledet så blind
jeg skulle knæle, offerrøge.
Mig syntes, at det var at spøge
med eget værd, og jeg fandt ud:
Jeg burde være selv en Gud.
Hvad som et irlys strejfer let
igennem drengens sjæl – o, det
i mandens bryst tilbagevender
og pludseligt som lyn ham blænder.
O, hvilken kval dog i den tanke
at alt det skabtes slyngvækstkranse
om deres Gud, det urtræ, danse
og af ham bårne, op sig ranke!
Ser jeg mig rigtigt skarpt kun om
er slig en lod i grunden tom:
slyngvæksterne er' gøgleværk,
kun stammen er og bliver stærk.
Hvorfra mon så min stolthed kommer?
En skabning ydmyghed kun frommer!
Og dog må stolthed i min marv sig gemme.
Afhængighed! Den slave-ring,
som her med jern magt lå omkring
min hals, så jeg var kun en andens ting,
skal jeg den hisset ej forglemme?
Skal hist den om min hals end klæbe,
mens gennem evigheder jeg må stræbe

op fortskridts-trappen, eller og i ring?
Ha! – meget heller skal min ånd,
som stolt vil være fri for bånd,
som byder mig selv være Gud,
da med mit legem og dø ud
og som en orm i graven krybe.
Vil den dog trænge fra det dybe,
lad den da kun som ådselsduft
bortsvinde i den tomme luft.
Dog er det hele ej et dunkelt skin,
som det, jeg er afsondret og alene?
Så er det! Jeg med Gud mig lever ind,
med ham forbundet og den samme ene
er jeg fra evig tid, og Faust er ej
mit sande, mit oprindelige jeg.
Den Faust, som det med forsken drev
og som til Djævlen sig forskrev –
Hans liv og menneskenes levnetspil,
det Godes og det Ondes vekslen, funklen,
ja Djævlen selv, som han sig hengav til,
er ikkun gudsbevidsthedens fordunklen,
en drøm om Gud, en drøm, forvirret, dum,
forgængelig som havets lette skum
og avler mennesket, som Faust, et barn,
en drøm sig spinder kun af drømmes garn;
i hvert et barn, i hver en morgenrøde
Guds fantasi på ny kan sig genføde,
og slår et menneske, som Faust, ihjel et andet –
en drøm den anden skyller kun i vandet.

Gribes et menneske med magt
af utålmodig forskerdrift, så at
han stræber efter, hver en dag, hver nat
et stykke sandhed at få åbent lagt –.
Det er måske, at Gud i drømme hører
han drømmer kun, og at opvågnings trang
i morgensøvnen nu hans drøm berører.
Måske hans slummer ikke bliver lang!
Du onde ånd, herhid! Jeg spotter dig!
Du løgnens ånd, jeg ler nu af vor pagt,
hvori kun skin til skin har sluttet sig.
Fra denne stund jeg har mig fra dig sagt!
For flygtig til at være væsentlig
er jeg en drøm, som flagrer nu fra dig,
jeg er en drøm med lyst og skyld og smerte
og drømmer mig nu kniven i mit hjerte!

(Han gennemborer sig).

Mephistopheles.

Ej du, ej jeg, vort forbund ej, det ømme,
er drøm, – din flugt, din redning kun er drømme.
Snart vil du rædsomt derpå dig besinde,
lad først dit hjertes bølger ret udrinde!
Er først den røde blodstrøm helt udflydt
som brusende har gåden overflydt,
da kan du skue ned i grunden snart,
dit væsen, mit, vil da dig blive klart.
Man slipper ej så let fra mine garn!
Du tror dig reddet, tåbelige barn,

fordi dit bange hoved nu tilsidst
du tror at stikke i den gamles skød
og skjule i hans bryst den knudes nød,
som selv du knytted frækt, men ej har vidst
at løse, uden blindt i selvmords død.
Han vil ej Mit og Dit med dig forblande,
din døde lykke han ej la'er opstande.
Du aldrig fra forsoning var så vidt
som da du ville med fortvivlet flammen
al strid udslette, og så drømte blidt
dig, verden, Gud i et at smelte sammen.
Da er du just i mine arme havnet –
nu har jeg dig, og holder dig omfavnet.

Om "Faust"

Forfatter: Nikolaus Lenau (1802-1850).
Org.udgave: *Faust.* Ein Gedicht von Nikolaus Lenau. Verlag der J. G. Cotta'schen Buchhandlung Stuttgart und Tübingen 1836.
Denne udgave efter: *Faust.* Et Digt af Nikolaus Lenau. Oversat ved A. Munch. Forlagsbureauet i Kjøbenhavn, 1883.
Oversætter: Andreas Munch (1811-1884).
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter original titelbladsvignet fra den danske udgave. Kunstneren er ikke kendt.

ISBN 978-87-7628-315-5
2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-546-4 (Ølstykke 2017).

© 2026 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk

Note 1:

Sturen: Stiv, barsk, også: sørgmodig, tungsindig.

Note 2:

I sit navn en tornekrone få: Tornekrone = Corona spinosa. Hentyder til den jødiske filosof Spinoza.